

Sadan vuoden työtaistelut

Työtaistelutietoja vuosilta 1890—1989

Arbetskonflikter 1890—1989

Sadan vuoden työtaistelut

Työtaistelutietoja vuosilta 1890—1989

Arbetskonflikter 1890—1989

Lokakuu 1990

Tekijät:

Päivi Keinänen
Timo Koskimäki
Timo Kauppinen
Aarne Saarinen
Jorma Niskavaara

SVT

*Suomen Virallinen Tilasto
Finlands Officiella Statistik
Official Statistics of Finland*

Kuvat: Työväen Arkisto
Studio Pohjakallio

Helsinki 1990

HAKAPAINO OY

Esipuhe

Tilastointiin – kuten muuhunkin hallintoon – syntyy helposti sisäänrakennettu harha muutosta vastaan. Tilastojen taustalla eri aikoina olleet tarpeet ja ajattelutavat unohtuvat, eikä silloin aina havaita muuttuneiden olojen vaativan uudenlaisia tietoja ja näkökulmia. Ollakseen yhteiskunnan kannalta merkityksellisiä tilastojen tulisi olla herkkiä muutosten havaitsemisessa. Tämä työtaistelutilaston 100-vuotisen olemassaolon johdosta koottu julkaisu on tarkoitettu osaltaan tallentamaan tilastojen laatimisen nykypäivää ja historiaa. Samalla on tärkeää katsoa eteenpäin tilaston tulevaisuuteen ja sen asettamiin haasteisiin.

Kansainvälisyys ja eurooppalaisuus ovat tämän päivän iskulauseita. Lakkotilastojen tulevaisuutta voidaan tarkastella tätä taustaa vasten. Mutta asioiden näkeminen historiallisessa yhteydessään voi kuitenkin auttaa nykyajan ongelmien ymmärtämistä. Julkaisun artikkelit kertovat siitä, miten jo 100 vuotta sitten tehtiin työoloja koskevia tutkimuksia ja suunniteltiin yhteiskuntatilastollista aikakauslehteä. Lisäksi työtaisteluita valotetaan tutkijan sekä työnväenliikkeen veteraanin

näkökulmasta. Tässä yhteydessä on myös dokumentoitu tilaston nykyistä laadintaa sekä koottu tilastoja vuosilta 1890–1989.

Työnseisausten tilastointi aloitettiin teollisuushallituksessa vuosisadan alkupuolella. Vasta 1970-luvulla tilaston historia yhdistyy tänä vuonna 125-vuotisjuhlaansa viettävän Tilastokeskuksen historiaan. Yhteistä on kuitenkin tilastoinnin historia hallintona ja ammattina.

Julkaisu on laadittu yhteistyönä Tilastokeskuksen ja ulkopuolisten kanssa. Artikkelien kirjoittajat ovat vs. toimistopäällikkö Päivi Keinänen, vs. yliaktuaari Timo Koskimäki ja tilastonlaatija Jorma Niskavaara Tilastokeskuksesta, tutkimusjohtaja Timo Kauppinen työministeriöstä sekä puheenjohtaja Arne Saarinen. Taulukot on laatinut Jorma Niskavaara, kuvat on tehnyt yht.yo Kimmo Moisio ja julkaisun taiton on tehnyt Liisa Kotilainen.

Helsingissä, 5. päivänä syyskuuta 1990

Olavi E. Niitamo

Päivi Keinänen

Sisällys

Sivu

Artikkelit:

<i>Päivi Keinänen</i> Työtaistelutilaston tulevaisuus	5
<i>Timo Koskimäki</i> Kun hallinnollinen tieto ei riittänyt – työtaistelutilaston alkuvaiheista	9
<i>Timo Kauppinen</i> Maamme työtaistelut kansainvälisessä vertailussa	17
<i>Aarne Saarinen</i> Työtaistelujen merkitys kautta aikojen	25
<i>Jorma Niskavaara</i> Työtaistelutilasto tänään	27
Taulukot	31
Taulukkuuettelo	48

Työtaistelutilaston tulevaisuus

Päivi Keinänen

Tilastointiin – kuten muuhunkin hallintoon – syntyy helposti sisäänrakennettu harha muutosta vastaan. Tilastojen taustalla eri aikoina olleet tarpeet ja ajattelutavat unohtuvat, eikä silloin aina havaita muuttuneiden olojen vaativan uudenlaisia tietoja ja näkökulmia. Ollakseen yhteiskunnan kannalta merkityksellisiä tilastojen tulisi olla herkkiä muutosten havaitsemisessa. Tämä työtaistelutilaston 100-vuotisen olemassaolon johdosta koottu julkaisu on tarkoitettu osaltaan tallentamaan tilastojen laatimisen nykypäivää ja historiaa. Samalla on tärkeää katsoa eteenpäin tilaston tulevaisuuteen ja sen asettamiin haasteisiin.

Olosuhteet 100 vuotta sitten, kun työmarkkinatilastoista vanhimpia – tilastoja työseisauksista – alettiin laatia, poikkesivat paljon nykyaikaisen hyvinvointivaltion elintasosta ja sosiaalisista oikeuksista. Vuonna 1890 Suomi oli vielä maatalousvaltainen kolkka Venäjän keisarikuntaa, jonka demokraattinen kehitys oli vasta alussa. Kaupungeissa asui vajaa neljännesmiljoona suomalaista ja teollisuustyöntekijöitä oli 59 000. Työväenpuolue perustettiin 1899 Turussa ja yleinen äänioikeus toteutui kahdeksan vuotta myöhemmin.

Työtaistelut ovat olleet yhteiskunnallisten ristiriitojen näkyviä osoituksia ja vaikuttamisen tapoja jo varhain, vaikka työriidat ja poliittiset ristiriidat onkin erotettu toisistaan (Korpi, 1984). Nykyistä Suomea tuskin voidaan ajatella ilman suurlakkoa 1905 tai yleislakkoa vuonna 1956.

Yhä vielä suuret tai vaikutukseltaan laajat ja näkyvät työtaistelut ylittävät helposti uutiskynnyksen. Lakoista ja niiden sovittelusta saadaan tiedotusvälineiden kautta runsaasti ajankohtaisia tietoja. Tilastot valmistuvat vasta jälkeinpäin. Niissä näkyvätkin työtais-

telut muuttuvat tilastoyksiköiksi, joita ei enää voida tunnistaa muiden joukosta. Mitä käyttötarkoituksia tilastot sitten palvelevat nopean tiedonvälityksen aikana? Miksi tehdään tilastoja, jotka koskevat yhteiskunnallisia ristiriitoja ja epäonnistumisia sopimusten aikaansaamisessa? Tarvitseeko tietoyhteiskunta tilastoja, joiden syntyminen ja kehittyminen liittyvät vahvasti teollistumiseen?

Kohteena yhteiskunnalliset ristiriidat ja taloudelliset vaikutukset

Monissa maissa tilastojen laatiminen perustuu lakiin, yleensä työsuojelutarkastuksia koskeviin lakeihin, ilman erityisiä perusteluja niiden käytöstä tai tarkoituksesta. Tilastojen laatiminen saattaa myös perustua kansainvälisiin sopimuksiin (TK, 1989) tai pelkästään käytännön tarpeisiin. Kansainvälinen työtilastokokous (ILO, 1988) on raportissaan luetellut lakkotilaston käyttö-tarkoituksia seuraavasti:

- yhteiskunnallisen levottomuuden eräänä mittana
- työläisten ja johdon välisten ristiriitojen osoituksena
- yhteiskuntapoliittisen konsensuksen ja vakauden ilmentäjänä
- näyttönä ammattiyhdistysliikkeen taisteluvalmiudesta
- kansainvälisten vertailujen perustana.

Lakkotilastoilla on näiden yhteiskunnallisten tarkoitusten ohella taloudelliset puolensa. Työtaisteluiden mittaamisessa taloudellinen näkökulma on ollut voimakas varsinkin 1970-luvulta alkaen, jolloin Taloudellisen

kehityksen ja yhteistyön järjestö OECD teetti aiheesta raportin (Fisher, 1971). Siinä M. R. Fisher perustelee taloudellisen näkökulman valintaa sillä, että lakot ja työsulut ovat aina jossain määrin reaktioita taloudellisiin tapahtumiin ja ne vaikuttavat osaltaan tuotannon ja hintojen muutoksiin koko talouden tasolla. Lakkoja tulisi hänen mukaansa tarkastella samassa kehikossa jossa analysoidaan palkkoja, työllisyyttä, tuotoksia, panoksia ja hintoja.

Julkunen (1987) kuvaa työtaisteluita tuotantoprosessin rationalisointia vastaan kohdistuvana työläisten kollektiivisena vastarintana erotukseksi yksilöllisestä vastarinnasta. Ulkomaisten esimerkkien perusteella hän erottaa kolme työläisten kollektiivisen vastarinnan ilmenemismuotoa sen mukaan, onko toiminta virallistettua, sallittua vai "laitonta", määräysten vastaista. Virallistettu työtaistelu perustuu intressiedustukseen ja on normien mukainen työtaistelu. Sallittua on yhteistyön kieltäminen, "laitonta" puolestaan työn vastainen toiminta, kollektiivinen sabotaasi, normien vastaiset seisokit ja istumalakot.

Tavallisesti tilastoja käytetään kuitenkin hallinnossa ja tutkimuksessa työmarkkinoiden yleistä ilmapiiriä, työelämän suhteita ja työntekijöiden emansipaatiota ja niiden muutoksia arvioitaessa tai toimenpiteitä harkittaessa. Suomessa keskitetty tulopoliittinen neuvottelujärjestelmä, kokonaisratkaisujen onnistumisen arviointi ja työriitojen sovittelu ovat keskeisiä tiedon käyttötarkoituksia. Työnantajat ovat myös kiinnostuneita lakkojen vuoksi menetetyistä tuotannosta ja palkoista. Investointeja suunnittelevat yritykset saattavat käyttää lakkotilastoja yhteiskunnallisen vakauden tai työnantajien ja työntekijöiden välisen yhteistyön tason osoituksena. Kansainvälisten vertailujen tarve on todennäköisesti kasvamassa. Poliittiset ja taloudelliset muutokset kaikkialla Euroopassa ovat muuttaneet käsityksiä lakko-oikeudesta demokraattisena vapausoikeutena ja lisänneet kiinnostusta myös lakkotilastoihin.

Työtaisteluiden luonne muuttuu

Työtaisteluiden syyt, laajuus, luonne ja vaikutukset ovat muuttumassa. Muutoksen taustalla ovat palkkatyöläistyminen, rakennemuutos ja töiden uudelleenorganisointi teknisen ja sosiaalisen kehityksen myötä.

Työtaisteluiden syyt ovat usein monenlaisten yhteenkietotuneiden tekijöiden summa. Suomalainen telakkatyöläinen kertoo lakkojen syistä, että "se pahus pakkaa rönsyilemään - - - se on niin kuin puro, mikä lähtee pienenä ja kerää matkalla mukaansa kaikki asiat" (Kauppinen & Alasoini, 1985).

Eräänä keskustelun kohteena ovat olleet ns. poliittiset lakot ja lakkotilastojen kattavuus. Kun tilastoja käytetään työelämän suhteiden tutkimiseen halutaan työtaistelu usein rajata vain niihin, jotka ovat syntyneet työnantajien ja työntekijöiden välisistä riidoista ja jättää pois poliittiset lakot. Toisaalta niidenkin aiheuttamat taloudelliset menetykset halutaan tilastoida. Tilastot voidaan myös rajoittaa koskemaan pelkästään lakkoja ja työsulkuja, joiden taloudelliset vaikutukset työajan menetyksinä ovat arvioitavissa. Ulkopuolelle jäävät silloin ylityöstä kieltäytymiset, hidastukset, "italialaiset" lakot (tarkasti sääntöjen mukaan toimimiset), sabotaasit ja boikotit, joiden taloudellisia seurauksia on vaikea mitata. Joissakin maissa tilastoidaan vain viralliset lakot.

Kaikenlaisten työtaisteluiden tilastoinnin oikeutusta voidaan perustella Kansainvälisen työjärjestön hallituksen järjestäymisvapauskomitean (Freedom of Association Committee) sanoin (ILO, 1990):

"Ne ammatilliset ja taloudelliset edut joita työntekijät puolustavat käyttämällä lakko-oikeuttaan eivät koske vain työolosuhteita tai kollektiivisia ammatillisia vaatimuksia, vaan myös ratkaisujen etsimistä niihin yritysten kohtaamiin taloudellisiin ja sosiaalipoliittisiin kysymyksiin ja ongelmiin jotka koskevat suoraan työntekijöitä."

1 Poliittiset lakot ovat myötätuntolakkoja tai poliittisia lakkoja, joiden tarkoituksena on antaa moraalista tai aineellista tukea työtaisteluun ryhtyneille työnantaja- tai työntekijäryhmille tai jotka ovat hallitusta vastaan osoitettuja protesteja tai ammattijärjestöjen voimanoituksia.

Suomessa työtaisteluiden erottelua työnantajan ja työntekijöiden välisestä (sisäisestä) tai poliittisista (ulkopuolisista) riidoista johtuviksi ei yleensä tehdä, sillä syiden erottelu on hankalaa. Tämä koskee erityisesti palkkaerimielisyyksiä, jotka ratkaistaan pääasiassa keskitetyissä sopimuksissa yritysten ulkopuolella. Esimerkiksi vuonna 1989 vain noin 10 % työtaisteluista johtui työpaikan ulkoisesta syystä, mm. alan työ- tai virkaehtosopimuksesta (TK, 1990). Samana vuonna kuitenkin yli puolet (63 %) työtaisteluista ilmoitettiin palkkavaatimuksesta, jälkeensä jääneisyydestä tai urakkahinnoittelusta johtuviksi. Kun työtaistelut kuitenkin ajoittuvat usein kevääseen, on niiden katsottu kohdistuneen sopimusten vauhdittamiseen tai tulkitsemiseen, jolloin riidan aihe on pikemminkin ammattiliittojen ja työnantajaliittojen kuin työntekijöiden ja yritysten välillä tai jopa ammattiliittojen ja työntekijöiden välillä tai kesken.

Toinen tilastoille vaikea haaste on työtaisteluiden luonteen muuttuminen. Työtaistelut ovat olleet tyyppillisesti laajoja teollisuuden työnseisauksia, jotka ovat sulkeneet tehtaan portit ja lopettaneet laitoksen toiminnan. Työtaisteluiden luonne on kuitenkin muuttoksessa, jota Italian viranomaiset ovat kuvanneet näin (ILO, sit.):

"Viimeisen neljänkymmenen vuoden kuluessa työtaistelutoiminta on Italiassa kokenut suuren muutoksen: laajat yleislakot tai kokonaisia toimialoja koskevat lakot varsinkin teollisuudessa, jotka olivat luonteeltaan työriitoja aikaisemmin, on korvattu pienimuotoisella toiminnalla, joka usein uudistaa itse itsensä päivästä toiseen ja joka nyt esiintyy varsinkin palvelualoilla. Kun aikaisemmin kymmeniä ja satoja miljoonia työntunteja jäi tekemättä lakkojen vuoksi, tänään niitä on tuhansia tai kymmeniä tuhansia. Nykyisin käytössä olevat (tilastointi)menetelmät eivät ole riittävän herkkiä mittaamaan tämäntyyppistä toimintaa."

Työtaistelut voivat sisältää erilaisia toimenpiteitä töiden keskeyttämisestä boikotteihin, ne etenevät pienistä avainryhmistä yhä laajemmalle - ns. "vierivät lakot" - ne saattavat

keskeytyä joksikin aikaa ja jatkua taas. Uu- sissa työtaisteluissa vaikutukset voivat ulot- tua työntekijöiden ja työnantajien lisäksi kolmanteen osapuoleen: asiakkaisiin, potilai- siin jne. Esimerkkinä tästä on Suomessa vuoden alussa käyty pankkien työsulku ja lakko, jolloin kansalaisten rahavaikeudet heijastuivat edelleen yritysten maksuliiken- teeseen ja palkanmaksuun.

Lakkoalittiit suomalaiset

Elinkeinorakenteen muutoksesta huolimatta työtaistelut eivät osoita laantumista. Vaikka kansainvälisiä vertailuja onkin tehtävä varo- vaisesti tilastointierojen vuoksi, sijoittui Suomi 1980-luvullakin lakkoalittiudessa (menetetyillä työpäivillä mitattuna) OECD- maiden keskitasolle (kts. taulukko). Monista muista maista poiketen Suomessa menetyk- set lakkojen vuoksi kasvoivat vuosina 1983- 87 vuosiin 1978-82 verrattuna.

Työtaisteluissa menetetyt työpäivät tuhatta palkansaajaa kohti teollisuudessa ja palveluissa 1978-87. OECD-maat. Keskiarvot

	1978-82	1983-87	1978-87
Espanja	1 110	560	850
Italia	1 160	510	840
Kreikka	950	590	760
Kanada	820	440	620
Irlanti	800	400	600
Englanti	540	400	470
Uusi Seelanti	350	550	450
SUOMI	300	520	420
Australia	600	250	420
Belgia	(200)
Tanska	120	250	190
Portugal	(210)	120	(160)
Ruotsi	250	60	150
Yhdysvallat	200	100	150
Norja	60	140	100
Ranska	120	50	80
Saksan lt.	40	50	50
Alankomaat	30	10	20
Japani	20	10	10
Itävalta	-	-	-
Sveitsi	-	-	-

Lähde: Employment Gazette, June 1989.

Näyttää siltä, että työtaistelut eivät ole menneisyyttä. Päinvastoin, työn muuttuminen on mahdollistanut uudenlaisten työtaistelukeinojen käyttämisen. Luultavasti myös työtaisteluiden syyt ovat muuttuneet yhä enemmän työolosuhteita ja johtamista koskeviksi, vaikka palkkaerimielisyydet vielä hallitsevat lakkojen ilmoitettuina syinä.

Suomessa työtaistelutilasto on kansainvälistikin katsottuna hyvin korkeatasoinen. Kehittämistarpeet koskevat pääasiassa olemassaolevan aineiston hyväksikäyttämistä. Nykyisen taloudellisiin menetyksiin keskittyvän tilastoinnin rinnalla tulisi julkaisuissa kehittää työelämän ristiriitojen näkökulmaa. Työtaisteluiden määrittely, mittaaminen ja tiedonkeruu uusilla aloilla pysyvät myös ajankohtaisina haasteina.

Kirjallisuus:

Fisher, M. R. (1971): Measurement of Labour Disputes and their Economic Effects. OECD, Pariisi.

ILO (1988): The Fourteenth International Conference of Labour Statisticians, Report of the Conference. Geneve.

ILO (1990): Issues of coverage, definitions, classifications and other matters concerning statistics of strikes and lock-outs, Meeting of Experts on Statistics of Strikes and Lock-Outs, Geneve.

International comparisons of industrial stoppages for 1987. Employment Gazette, June 1989. Department of Employment, Lontoo, s. 309-313.

Julkunen, R. (1987): Työprosessi ja pitkät aallot. Työn uusien organisaatiomuotojen synty ja yleistyminen. Vastapaino, Jyväskylä.

Kauppinen, T. & Alasoini, T. (1985): Telakoilla puhuttua. Laivanrakentajat kertovat työstään ja työriidoistaan. Työelämän suhteiden neuvottelukunta, Helsinki.

Korpi, Walter (1984): Työväenluokka hyvinvointikapitalismissa. Työ, ay-liike ja politiikka Ruotsissa. Vastapaino, Jyväskylä.

Tilastokeskus (1989): Kansainvälisen työjärjestön työtilastoja koskeva sopimus ja tilastosuositukset. Tilastokeskus, Helsinki.

Tilastokeskus (1990): Työtaistelut 1989. SVT: Työmarkkinat 1990:15. Helsinki.

Kun hallinnollinen tieto ei riittänyt – työtaistelutilaston alkuvaiheista

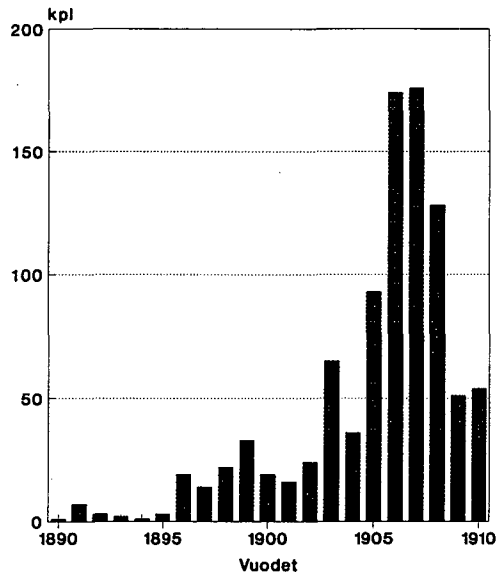
Timo Koskimäki

Tilaston pitäminen on vaivalloista, hankalaa ja kallista työtä. Vähäisenkään tilaston syntyä ei voi selittää johtuvaksi pelkästään itse tilastoitavaa ilmiötä koskevasta inhimillisestä uteliaisuudesta. Taustalla on aina oltava tiedon tuottamisen tarve – näkemys siitä, miksi tilastoitava ilmiö on niin tärkeä, että sen seuraamiseen kannattaa uhrata varoja ja vaivaa.

Ensimmäisen¹ työnseisaustilaston laadittutaja, Teollisuushallituksen yli-intendentti A.F. Tigerstedt perustelee työnseisauksiin liittyvän tiedon tarvetta seuraavasti: "Vuosina 1902 ja 1903 tapahtuneet lukuisat työnseisaukset ja erittäinkin Turun räätälien suuri työlakko sekä Varkauden työlakko vuoden lopulla osoittivat allekirjoittaneelle välttämättömäksi ryhtyä tarkemmin tutkimaan näiden teollisella alalla esiintyneiden ilmiöiden kehitystä ja laatua Suomessa."²

Tigerstedtin ilmoitus vuosien 1902 ja 1903 lukuisista työnseisauksista näyttää kuitenkin hieman ongelmalliselta. Hänen omankin tilastonsa mukaan esimerkiksi vuonna 1899 sattui useampia työnseisauksia kuin vuonna 1902. Kuvion 1 perusteella näyttäisi siltä, että seisausten esiintymisessä tapahtui ensimmäinen olennainen tason nousu vuoden 1896 tienoilla. Lakkojen pelkkä lukumäärä ei siis tässä tapauksessa vaikuta riittävältä selitykseltä lakkotilaston laatimiselle juuri kyseisenä ajankohtana. Kuitenkin Tigerstedt on selvityksensä perusteella sitä mieltä, että lakkojen tilastointi pitäisi saada säännölliselle pohjalle.

Kuvio 1: Työtaisteluiden lukumäärä vuosina 1890-1910

Saattaa tietysti olla, että lakkoihin osallistuneita oli olennaisesti enemmän Tigerstedtin mainitsemina vuosina tai että lakot tuolloin olivat jotenkin muuten näkyvämpiä – pidempiä, väkivaltaisempia taikka tapahtuneet eteläisessä Suomessa. Mahdollista myöskin on, että ne jostain muusta syystä koettiin aiempaa merkittävämmiksi. Luonteva paikka etsiä lakkotilastoinnin tarpeen juuria on kuitenkin kääntää katse ne tuottaneeseen instanssiin – tässä tapauksessa siis teollisuushallitukseen ja sen tilasto-osastoon.

1 Tiedot ensimmäiseen työtaistelutilastoon kerättiin jälkikäteen käyttäen hyväksi ammattientarkastajain kertomuksia ja sanomalehtiarkistoja. Ensimmäiset tilastoidut lakot tapahtuivat vuonna 1890 mutta tiedot niistä kerättiin vuosina 1903 – 1905.

2 Tigerstedt, A. F. Työnseisaukset tammikuun 1 päivästä 1890 lähtien vuoden 1902:n loppuun. Teollisuushallituksen tiedonantoja 38 ss. 1 – 3. Helsinki 1905.

Teollisuushallitus ja ammattien tarkastus

Teollisuushallitus perustettiin vuonna 1884. Uuden keskushallinnon yksikön alle yhdistettiin aiemmin toimineiden vuorihallituksen ja tehtaastonjohtokunnan tehtävät. Hallituksen johdon muodostivat yli-intendentti sekä suunnilleen tehtaastonjohtokunnan ja vuorihallituksen entisistä toimialoista vastanneet kaksi intendenttiä.³

Viraston toimiala jakaantui alusta pitäen melko selvästi kahteen lohkoon: hallintoon eli teollisuutta koskevan lainsäädännön valvontaan ja valmisteluun sekä toisaalta elinkeinon kehittämisessä tarvittavan tiedon tuotantoon. Näistä alkuvuosina suuremman painon lienee saanut lainsäädännön valvonta.⁴ Tehtävää suorittivat ammattien tarkastajat jotka tekivät tarkastusmatkoja teollisuustyöpaikoille ja antoivat lausuntoja ja huomautuksia lähinnä työntekijöiden oloja koskevissa asioissa. Ammatientarkastajain toimiin kuului myös paikallinen työriitain sovittelu.

Tietojen tuotanto koostui alkuvaiheessa lähinnä ammatientarkastajain matkakertomusten ja niistä tehtyjen yhteenvetojen julkaisemisesta. Julkaisuforumina oli epäsäännöllisesti – kuitenkin muutamia kertoja vuodessa – ilmestyvä Teollisuushallituksen tiedonantoja -sarja.

Juuri Tiedonannoissa julkaistuista matkakertomuksista yritti A.F. Tigerstedt koostaa ensimmäisen työnseisaustilaston. Ammat-

tientarkastajia oli kuitenkin maan laajuuteen nähden vähän eivätkä heidän tarkastusmatkansa olleet säännöllisiä. Kertomusten huonon kattavuuden takia Tigerstedt kootutti täydentäviä tietoja sanomalehtien avulla. Lehdistä seulottiin suurimmat vuodesta 1890 lähtien ja lisäksi työväenlehdet. Jokainen työtaistelu-uutinen otettiin mukaan jatkotarkistuksiin.

Sanomalehdekään eivät olleet aivan tyydyttävä lähde työnseisaustilastolle. Sanomalehdissä työmarkkinat esiintyivät todellista levoittomampina. Oli todettu lehdissä julkaistavan jopa perättömiä lakkouutisia.⁵ Tigerstedt tarkistuttikin keräämänsä lehtitiedot vielä ammatientarkastajilla jotka matkoillaan tiedustelivat oliko tilastoon kirjattuja tapauksia todella sattunut ja muutenkin yrittivät täydentää ja tarkistaa sanomalehdistä kerättyjä tietoja.⁶

Teollisuushallituksen työolo- tutkimukset

Tigerstedt kokosi ensimmäistä lakkotilastoa vuosien 1903–1905 vaiheilla. Samoihin aikoihin oli Teollisuushallituksessa aloitettu – yhteistyössä tilastollisen päätoimiston kanssa – myös eri teollisuudenaloja koskevien työ- ja palkkaolojen selvittely. Tutkimukset suoritti pääasiassa tilasto-osaston johtaja, aktuaari G. R. Snellman. Kaikkiaan julkaistiin teollisuushallituksen työtilastoa-sarjassa kuusitoista monografiaa joista 12 oli Snellmanin toteuttamia.

- 3 Kauppa- ja teollisuusministeriö 50 vuotta ss. 17 – 18. Historiikin käsikirjoituksen laatinut Iisakki Laati. Valtioneuvoston kirjapaino, Helsinki, 1938.
- 4 Aiempaa hallintohistoriallista tutkimusta aiheesta ei ole. Vaikutelma perustuu lähinnä Teollisuushallituksen tiedonantoja -sarjan sisältöön.
- 5 Työtilastollinen Aikakauslehti n:o 2 (1907), s. 94; Mattila, Aarne: Työmarkkinasuhteiden murros Suomessa – tutkimus työntekijäin pyrkimyksistä osallistua työehtojen määrittämiseen 1880-luvulta vuoden 1905 suurlakkoon ss. 17 - 18. Helsinki 1969.
- 6 Tigerstedt 1905.
- 7 Työtilasto (Suomen virallinen tilasto D)I – XVI. Helsinki 1903 – 1914.

Tutkimuksen kohteena olivat esimerkiksi tupakka-, kutoma- ja kirjalpaineollisuus, lepurinammatti, ompelijattaret, konttori- ja kauppa-apulaiset, kansakoululasten työssäkäynti j.n.e. Koska otantamenetelmiä ei vielä tunnettu, pyrittiin joko haastattelemaan tai kyselemään kunkin teollisuudenhaaran kaikki työntekijät. Joissakin tapauksissa menetelmänä käytettiin harkinnanvaraista näytettä. Vaikka otantamenetelmät olisi tunnettukin, ei niistä tarvittavien rekisterien täydellisesti puuttuessa olisi ollut paljoakaan hyötyä. Rekistereiden puuttuessa jouduttiin esimerkiksi Helsingin leipomoja tutkittaessa kiertelemään talosta taloon tiedustelemassa, oliko niissä leipomoa⁸.

Teollisuushallituksen tutkimuksille voidaan löytää varhaisempia esikuvia Helsingin työväenyhdistyksen piirissä tapahtuneesta tutkimustoiminnasta. Yhdistyksen esittämät vaatimukset työväen olojen tilastoinnin kehittämiseksi voidaan laskea pääasiassa yhdistyksen tilastotieteilijäjäsenen August Hjeltin ja Oskar Groundstroemin ansioksi. Edellinen saattoi alkuun ensimmäisen helsinkiläisen työväen oloja selvittelevän tutkimuksen jo vuoden 1890 tienoilla. Tutkimus julkaistiin 1897 Kansantaloudellisen yhdistyksen esitelmäsarjassa⁹.

Teollisuushallituksen työtilastolliset tutkimukset kantoivat mukanaan tätä järjestöllistä taustaansa mm. siinä, että useimpia tutkimuksia valvomaan perustettiin erityinen komitea johon jäseniksi tuli virkamiesten ohella sekä työnantajien että työntekijöiden edustajia.

Työtilasto -tutkimukset muodostivat teollisuustyöväestön osalta samanlaisen peruskartoituksen jota maaseutuväestön osalta oli tehty tilattoman väestön alakomitean ja invaliditeettivakuutuskomitean toimeksiannosta. Kaikki nämä vuosisadan vaihteen hank-

keet hakivat perustelunsa ja innoituksensa viime vuosisadan lopun suuresta yhteiskunnallisesta kysymyksestä, agrariiyhteiskunnan rakenteen purkautumisesta ja siihen liittyvästä työväestön organisoitumisen ja radikalisoitumisen uhasta. Ajatuksena tiedon tuotannossa oli se, että työväestön oloja ja asemaa parantamalla voidaan vähentää luokkavastakohtaisuuksia ja näin estää sosialismin¹⁰ aatteiden leviäminen työväestön piiriin¹⁰.

Tutkimuksista tilastoiksi

Teollisuushallituksen tilasto-osastolla oli siis ensimmäisen lakkotilaston laatimisaikoihin myös laajahkoa, ansiokkaana pidettävää teollisuuteen ja työväestön oloihin kohdistuvaa tutkimustoimintaa. Niin lakkotilaston kuin työolotutkimusten taustalla oli itse asiassa laajempi näkemys yhteiskuntaoloja koskevan tiedon tuottamisesta. Seuraava luonnehdinta on peräisin Tilastollisen Päätoimiston ja Teollisuushallituksen yhteisestä ehdotuksesta laatia tutkimuksia eri teollisuudenaloilta:

"Viime aikoina on niin hyvin Amerikassa kuin meidänkin maanosassa yhä yleisemmin oivallettu, että aikamme yhteiskunnalliselle lainsäädännölle on välttämätön erityinen yhteiskuntatilasto, jonka tutkimustapa ja tarkoitus eivät käy yhteen yleisen väkiluvun-, kauppa- ja teollisuustilaston kanssa, vaikkakin ne eräissä kohdin ovat toisilleen hyvinkin likeisiä. Tarvinnee tuskin huomauttaa, sanotaan ehdotuksessa, että sellaisen työtilaston laatiminen, joka puolueettomasti esittää ne tiedot, jotka ovat tärkeitä työväenmaailmaa koskevien olojen oikein arvostelemiseksi, on oleva tuntuvana apuna estämässä sekä yhteiskunnallisten parannusten haitallista laiminlyömistä että varomatonta ryhtymistä vaarallisiin kokeiluihin."¹¹

8 Alapuro, R. ja Alestalo, M: Konkreettinen sosiaalitutkimus s. 104. Teoksessa: Suomalaisen sosiologian juuret ss. 84 – 147. Porvoo 1973.

9 Alapuro ja Alestalo 1973, 102.

10 Pitkänen, K: Väestöntutkimus ja yhteiskunta s. 141. Helsinki 1988.

11 Työtilastollinen aikakauskirja n:o 1 (1907), s. 2. Siteerattu kirjelmä vuodelta 1900.

Ehdotus jatkuu toteamuksella, että koska ruotsissakin on teollisuutta ja ammatteja koskevat tutkimukset pantu alulle, olisi sama tehtävä myös Suomessa koska nämä kaksi maata niin likeisesti muistuttavat toisi-
aan.

Työtilastot -sarjan tutkimukset suunniteltiin alusta lähtien pitäen silmällä vakinaisen yhteiskuntatilaston perustamista. Suunnitelma ja ehdotus säännöllisesti ilmestyvien työtilastojen tuotannosta ja julkaisemisesta oli ensi kerran esillä Teollisuushallituksessa syksyllä 1905¹²

Ilmeisesti tilasto-osaston johtajan G.R. Snellmanin kynästä lähtenyt suunnitelma sisälsi sekä suunnitelman erinäisten yhteiskuntatilastojen tuottamisesta että niiden julkaisemiseen tarkoitettuna aikakauskirjan perustamissuunnitelman. Snellmanin kriteerinä yhteiskuntatilaston alaan kuuluvuudelle oli ainakin kolme seikkaa: Jatkuvan tilastoinnin kohteeksi oli otettava kysymyksiä, jotka eivät ole ominaisia vain yhdelle ammatille, vaan joita syntyy ja jotka vaativat ratkaisua työntekijän toimialaan katsomatta. Toiseksi, tällaiset tilastoitavat kysymykset ovat sellaisia, että ne eivät lakkaa ilmenemästä ja vaativat sen vuoksi osakseen jatkuvaa huomiota ja tarkastusta. Kolmanneksi, kysymyksillä oli oltava suuri käytännöllinen merkitys sekä työnantajille, työntekijöille että jokaiselle yhteiskuntapolitiikkaa harrastavalle kansalaiselle.

Tällaisia laajoja, jatkuvia ja yhteiskuntapoliittisesti merkittäviä tilastoitavia kysymyksiä luetellaan Snellmanin muistiossa kaksitoista kappaletta. Luettelo on tässä toistamisen arvoinen sillä suurin osa siinä mainituista tilastoista on sittemmin muodostunut vakiintuneeksi osaksi tilastotoimintaa:

1. Työläköt ja työsulut
2. Työnantaja- ja työväenjärjestöt
3. Alaikäisten käyttäminen teollisuudessa
4. Palkkaolot
5. Työmarkkinat
6. Asuntokysymys
7. Elintarpeitten hinnat
8. Työhuoneistot
9. Yleishyödylliset laitokset
10. Tuotantotilasto
11. Työssä kohdanneet tapaturmat ja apukassat
12. Yhteiskunnallinen lainsäädäntö
13. Muita kysymyksiä

Luettelo on samalla ehdotus yhteiskuntatilastoja varten perustettavan aikakauslehden sisällykseksi; kohta 12, yhteiskunnallinen lainsäädäntö, viittaa siihen, että perustettavassa lehdessä pitäisi esitellä yhteiskunnallisen lainsäädännön kehitystä – myös ulkomailla. Tuotantotilastolla tekijä taas ymmärtää jonkinlaista panos-tuotosanalyysiä jonka laskemista ei kuitenkaan pidä aivan lähitulevaisuudessa mahdollisena.

Merkillepantavaa tässä hankkeessa on etenemisjärjestys: suunnitteilla oli uuden tilaston ohella myös uudentyyppinen julkaisufoorumi, tilastollinen aikakauslehti. Lehden ajatellut kohderyhmät ja tietojen esitystapa oli tarkkaan harkittu: aikakauslehden sisältö on esitettävä niin vaihtelevassa, helppotajuisessa ja miellyttävässä muodossa, että tavallinen lukemaan tottunut ammattityöläinenkin on saava mahdollisuutta ja halua tutustua siihen. Tähän liittyen, sitten kun lehti vuonna 1907 alkoi ilmestyä, sen hinnaksi määrättiin kohtuulliset markka vuosikerralta tai 25 penniä numerolta. Ajateltiin lehden tällä hinnalla leviävän ainakin työväen yhdistysten ja järjestöjen kirjastoihin. Myös työnantajajärjestöjen ajateltiin olevan julkaisun tarpeessa.¹³

12 Työtilastollinen aikakauskirja n:o 1 (1907).

13 Työtilastollinen aikakauskirja n:o 1 (1907) ss. 1 - 26.

Lehden ajateltu tarkoitus ei ollut ainoastaan tavoittaa työläisiä ja työmarkkinajärjestöjä tiedonantojen kohteena. Lehdelle perustettiin paikallinen asiamiesorganisaatio jonka tehtävänä oli paitsi välittää lehteä myös toimittaa lehden tarvitsemia tietoja mm. työnseisauten tilastointia varten. Voidaankin sanoa, että työtaistelutilaston nykyinen perusrakenne jossa tietoja saadaan sekä työmarkkinajärjestöiltä että sanomalehdistöä seuraamalla kiteytyi jo työtilastollisen aikakauslehden ensimmäisissä säännöllisissä lakkotilastoissa.

G.R. Snellmanin tilasto-ohjelma toteutui perustetussa aikakauslehdessä jokseenkin laajasti. Edelläviitattusta luettelosta alkoivat jo vuonna 1907 säännöllisesti ilmestyvä koko maan kattavat tiedot työnseisauksista. Työmarkkinoita kuvaavat tiedot koottiin suurimpien kaupunkien työvälistötoimistojen toiminnasta. Myös elintarpeitten keskihintoja eri paikkakunnilla julkaistiin neljännesvuosittain. Myöskin osa ammattientarkastajain kertomuksista siirtyi teollisuushallituksen tiedonannoista työtilastollisen aikakauskirjan palstoille. Ensimmäisten työtaistelutilastosten sisältö.

Tigerstedtin ensimmäinen kooste "Työnseisaukset 1890 - 1902" on nimensä mukaisesti luettelo työnseisauksista mainitulta ajanjaksolta. Tilastoksi sitä oikeuttaa nimitämään se, että tiedot oli koottu käyttäen lähinnä ulkomaisten mallien mukaan muokattua "kaavaa" eli taulukkopäätä. Lakoista pyrittiin kaavan mukaisesti saamaan tiedot paitsi sen kestosta, osallistuneitten määrästä ym. kvantitatiivisista seikoista myöskin selville se, mikä oli lakon syynä taikka riitakohtana. Nykyisen lakkotilastoinnin ja lakkojen perspektiivistä poikkeava tilastoinnin kohde oli työriidan voittajan arviointi eli saivatko työntekijät vai työnantajat vaatimuksensa toteutettua vai oliko kyseessä "sovinto" eli kompromissi¹⁴.

Tilaston varsinainen kokooja, Herra Aimo Fabritius, on kuitenkin suhtautunut annettuun kaavaan varsin vapaasti. Lakkoluettelon sarakkeet sisältävät runsaasti sanallista kuvailua lakon syistä ja riitakohdista. Luettelon perusteella on mahdollista tehdä jälkikäteisanalyysiä lakkoinaistosta.

Eino Kuusi käyttääkin hyväkseen omien luokitusten mahdollisuutta tutkimuksessaan työttömyyden kausivaihtelusta. Vuonna 1914 ilmestyneessä teoksessaan Kuusi luokittelee aineiston sen mukaan, kumpi osapuolista on "syyllinen" lakon alkamiseen s.o. onko kyseessä työntekijäin kannalta hyökkäyslakko jolla pyritään parantamaan saatuja etuja vai puolustuslakko joka alkaa kun työnantaja suoranaisesti laskee palkkaa tai huonontaa työoloja. Tarkastelemalla rinnan työlakkojen lopputuloksia ja niiden alkuunpanijoita kuvailee Kuusi työntekijän asemaa työmarkkinoilla¹⁵.

Tigerstedt itse pitää jälkikäteen koottua tietoa niin epäluotettavana ettei katso muuta tilastollista käsittelyä kuin aineiston julkaisemisen mahdolliseksi. Tigerstedt kuitenkin sallii itselleen vapauden tehdä joitakin alustavia päätelmiä työnseisauten esiintymisestä Suomessa. Hänen "kauaskantava" johtopäätöksensä on se, että suunta, johon työriidat ratkaistaan, näyttää olevan varsin likeisessä yhteydessä yleisen taloudellisen aseman kanssa. "Taloudellisten olojen ollessa teollisuudelle edulliset, ovat työntekijät paljoa useammin suoriutuneet voittajina kuin epäedullisten olojen vallitessa¹⁶". Jotta tällainen suhdannevaihtelu tulisi näkyväksi pitäisi Tigerstedtin mukaan kuitenkin tarkastella erikseen sesonkiteollisuutta, kuten esimerkiksi rakennusammattia, koska näissä varmaankin on kokonaan toisenlaisten mekanismien on oltava vallitsevana.

14 Nykyisinhän työtaisteluiden ja -sopimusten onnistumisen idikaattoreina käytetään erilaisia ansiokehitysindeksejä.

15 Kuusi, Eino: Talvityöttömyys. s. 108 - 111. Tampere 1914.

16 Tigerstedt 1905 s. 3.

Lakot ennen, lakot nyt

Mitä sitten varhaiset lakkotilastot kertovat tuolloisista työmarkkinoista. Merkillepantava seikka on luokittelujen luonteen muutos: Varhaisten tilastojen – tai ainakin tilastojen käyttäjien – tapa luokitella lakkoja syyllisten ja voittajien perusteella ei nykytilastoissa ole käytössä¹⁷. Se, että jaottelu oli ensimmäisissä lakkotilastoissa luonteva, kertonee siitä, että syyllisen tai voittajan etsiminen oli silloisilla työmarkkinoilla luontevaa. Kiistat olivat alkuun pääasiassa paikallisia, yhden työnantajan tuotantolaitoksilla tapahtuneita. Tällaisissa oloissa on suhteellisen helppo nähdä työsuhteen ehtoihin liittyvät seikat konkreettisina, henkilökohtaisina asioina. Samoin on lakon lopputulos – käteen saatu lisäpalkka tai lyhyempi työaika – ollut selkeästi nähtävissä ilman nykyistä yhteiskuntapolitiikan eri lohkojen sumentavaa väliintuloa.

Toinen selitys varhaisten luokitusten konkreettisuudelle ja kanta-aottavuudelle on se, että työmarkkinoiden pariteettinen järjestelmä – s.o. se, että työnantajat ja työntekijät neuvottelevat kollektiivisia sopimuksia kumpainkin toisensa täysivaltaiseksi tunnustaneen – oli vuosisadan vaihteen tienoilla vasta muotoutumassa. Vaikka työ(ehto)sopimuksen solmiminen edellyttää periaateessa vapaata sopimus- ja yhdistymisoikeutta – ja tällainen oli juridisestikin jo suuressa määrin olemassa – viritti työntekijäin lakkoilu kuitenkin työnteon varhaisempaan, patriarkaaliseen muotoon liittyviä mieli- ja kielikuvia. Patriarkaalisessa järjestelmässä, jossa työn-

antajalla oli lähes täydellinen valta ja vastuu työntekijöistä on luontevaa puhua syyllisistä ja voittajista. Moderniin, anonyymiin ja korporatistiseen työmarkkinajärjestelmään ne kuitenkin istuvat varsin huonosti.

Tilastoista tehdyt konkreettiset arviot yhteiskunnan ja työmarkkinoiden tilasta vaikuttavat kestävämmiltä kuin luokittelut. Analysoimalla uudelleen ensimmäistä lakkotilastoa voidaan esimerkiksi Tigerstedtin ehdottamaa syy- seuraussuhdetta taloudellisen suhdanteen ja lakkojen lopputuloksen välillä hieman tarkentaa. Taulukoimalla Tigerstedtin aineistossa ristiin lakon lopputulos ja lakon alkamisajankohta (Taulukko 1.) nähdään ainakin sesonkiluonteisen rakennusteollisuuden kohdalle selvä suhdannevaihtelu: kevätpuolella vuotta lakkoillaan enemmän ja lakot päättyvät useammin työntekijäin voittoon kuin syksyisin. Ilmiölle on luonteva selitys: rakennustyöläisten työllisyystilanne huononi huomattavasti talvisin ja palkat saattoivat jopa laskea. Otollisin aika lakkoilulle oli keväisin kun työmaat olivat käynnistymässä.

Työntekijöiden tiettyä realismia suhteessa mahdollisuuksiin lakkoilemalla parantaa työsuhteen ehtoja kuvaa myös taulukko 2, joka on tehty soveltaen Kuusen käyttämää luokitusta lakon luonteesta. Hyökkäyslakoista, so. sellaisista joissa työntekijät tavoittelivat oma-aloitteisesti lisää etuja, päättyi työntekijäin voittoon tai kompromissiin 66%. Vastaavasti pyrkimykset estää työnantajan tekemä huononnuks onnistuivat edes jotenkin vain 37% tapauksissa.

17 Työnseisaukset jaotellaan kyllä sen mukaan onko kyseessä lakko, työsulku vai muunlainen kiista. Tämä luokittelu oli käytössä jo ensimmäisessä lakkotilastossa mutta sillä viitataan työtaistelun muodolliseen alullepanoon. Puolustus- ja hyökkäyslakko -jaottelu taas pyrkii kiinnittämään huomion siihen, kumpi osapuolista toimillaan aiheutti konkreettisen riidan aiheen.

Taulukko 1. Lakon lopputulos alkamisajankohdan mukaan vuosina 1896–1902

Rakennusala

Lakon lopputulos	Lakon alkamisajankohta				
	1. vuosineljännes	2. vuosineljännes	3. vuosineljännes	4. vuosineljännes	Koko vuosi
	%	%	%	%	%
Työntekijöiden voitto	67	62	29	33	50
Työnantajien voitto	33	8	57	33	28
Sovinto	.	31	14	33	22
Yhteensä	100 (n=6)	100 (n=13)	100 (n=7)	100 (n=6)	100 (n=32)

Muut toimialat

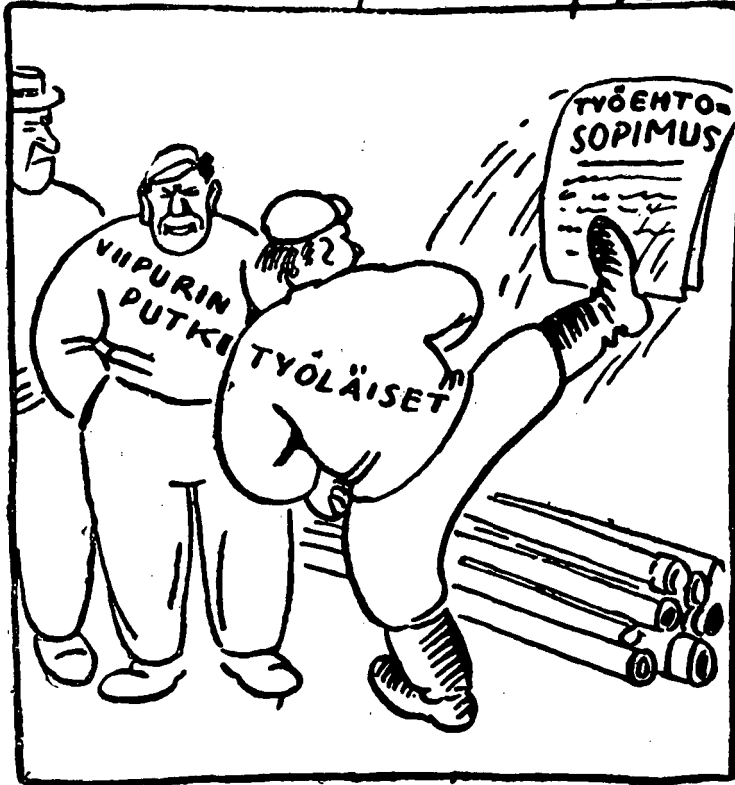
Lakon lopputulos	Lakon alkamisajankohta				
	1. vuosineljännes	2. vuosineljännes	3. vuosineljännes	4. vuosineljännes	Koko vuosi
	%	%	%	%	%
Työntekijöiden voitto	10	37	44	18	32
Työnantajien voitto	70	37	44	55	46
Sovinto	20	26	11	27	22
Yhteensä	100 (n=10)	100 (n=35)	100 (n=18)	100 (n=11)	100 (n=74)

Taulukko 2. Lakon lopputulos luonteen mukaan vuosina 1896–1902

Kaikki toimialat

Lakon lopputulos	Lakon luonne		
	Hyökkäyslakko	Puolustuslakko	Molemmat yhteensä
	%	%	%
Työntekijöiden voitto	44	26	41
Työnantajien voitto	34	63	40
Sovinto	22	11	20
Yhteensä	100 (n=77)	100 (n=19)	100 (n=96)

Kuvalehti 14/10

Jo nyt jotain: tottele ei
johtajiaan proletaarit,
ääntään ei saa kuuluville
sosialistien johtovaarit.
Putkimiehet lakkoon ryhtyy,
vaikka liitot kieltää heitä.
Kotiriidat tälleen uhkaa
taaskin »järjestäytyneitä.»

Maamme työtaistelut kansainvälisessä vertailussa

Timo Kauppinen

Onko maamme lakkoalttiimpi vaiko vähemmän lakkoaltis kuin muut maat? Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä on oman maamme lakkoalttiudessa verrattuna muihin maihin? Vastaaminen edellyttää vertailevaa tutkimusotetta, mikä onnistuessaan on tärkeä kolmesta syystä: 1. vertailu auttaa ymmärtämään työelämän toimintatapoja eri maissa, 2. vertailu auttaa ennustamaan tulevaa kehitystä ja 3. vertailu voi auttaa aikaansaamaan toivottuja muutoksia ja välttämään ei-toivottuja muutoksia työelämässä. Jo yhdenkin ehdon täytyminen tekee vertailun hyödylliseksi. Virhepäätelmien mahdollisuus on kuitenkin suuri elleivät tilastot ole vertailukelpoisia. Miten on? Edellä esitetyt kysymykset on asetettu tässä artikkelissa vastattavaksi.

Työtaisteluiden tilastovertailun ongelmallisuus

Schalev (1978) on kirjoittanut työtaistelutilastoista otsikolla *Valheet, tukahdutetut valheet ja lakkotilastot* (Lies, Damned Lies and Strike Statistics). Otsikko puhuu puolestaan. Kansainväliset järjestöt, ILO ja OECD, ovat pyrkineet vertailtavuutta helpottamaan antamalla suosituksia yhtenäisistä tilastointiperusteista (Salmi ja Niskavaara 1983, Kohanen 1988, Työmarkkinat 1989:14).

Tilastoissa ongelmakohtia on useita lähtien työtaistelun määritelmästä, tilastointirajoista, tilastojen keruutavoista aina tilastojen julkaisemiseen. Syyt erilaiseen käytäntöön vaihtelevat. Tilastojen tuottaminen on kallista ja teknisesti työlästä. Kaikissa maissa ei ole suurta halua kaupallisista, kansallisista tai ideologisista syistä kertoa muille maille lakkoina ilmenevistä työelämän ongelmista. Ääriesimerkkinä käyvät sosialistiset maat

ennen vuoden 1989 vapautumista eivätkä markkinatalousmaatkaan ole ideologisia seikkoja unohtaneet. Oma maamme edustaa työtaistelutilastojen tuotannossa toista äärimmäisyyttä, avointa yhteiskuntaa, joka uskoo ristiriitojen tunnustamisen johtavan niiden sääntelyyn (Dahrendorf 1957).

Maittaisten tilastointiperusteiden yhtenäistämiseksi ILO suosittaa otettavaksi työtaistelutilastoon vain työnseisaukset eli vain sellaiset työtaistelumuodot, joissa menetetään työtunteja. Suomen omissa tilastojulkaisuissa työtaistelukäsite on laajempi. Työnseisausten lisäksi tilastoidaan myös saarrot, jarrutukset, kieltäytymiset ylityöstä ja muut määrittelemättömät painostustoimenpiteet (Työmarkkinat 1989:14, 14–15). Tilastojulkaisun tietojen mukaan näitä kyseisiä työtaistelutoimenpiteitä esiintyy maassamme kuitenkin melko vähän ja erot näiden kahden määritelmän mukaan laadituissa tilastoluvuissa ovat pieniä.

Käytännössä tilanne on kuitenkin hieman mutkikkaampi, sillä työpaikkakohtaiseen työtaisteluun esimerkiksi telakoilla, rakennuksilla ja paperialalla liittyy lähes aina ylityökielto. Tästä ei kuitenkaan yleensä tehdä erillistä työtaisteluilmoitusta. Yhtenä syynä on, että ylityökieltolakon olemassaoloa on vaikea osoittaa. Ylityökiellon työnantaja voi yleensä päätellä vain siitä, että "ylityö ei tänään tunnu sopivan työntekijöille, vaikka se yleensä on käynyt", kuten eräs telakan työnjohtaja totesi (Kauppinen ja Alasoini 1985a, ja 1985b). Tilastoissa ja tilastovertailuissa ylityökieltolakko voidaan katsoa yhdeksi ja samaksi työtaisteluksi samoin kuin varsinaisen työpaikkakohtainen lakkokin, koska kummallakin on sama organisoiija ja syy eikä työtaisteluiden välillä yleensä ole kolmea

päivää, millä perusteella työtaistelut erotetaan toisistaan erillisiksi tilastoyksiköiksi. Vertailua helpottaa myös se, että kumpaisellakin eli suomalaisella ja ILO:n määritelmällä laadituissa tilastoissa työtuntimenetykset ovat samat, koska muissa työtaistelulajeissa kuin työnseisauksissa ei työtuntimenetyksiä tilastoida (Työmarkkinat 1989, 14, 12).

Useat maat, toisin kuin Suomi, käyttävät työtaistelutilastoissaan minimirajoja. Esimerkiksi OECD ottaa työtaistelutilastoihin vain sellaiset työtaistelut, jotka ovat kestäneet kauemmin kuin päivän ja niihin on osallistunut yli 10 henkilöä ja niissä on kertynyt vähintään 100 työtaistelutyöpäivää. Tällä määritelmällä on olennainen merkitys sikäli, että esimerkiksi maamme metalliteollisuuden työtaisteluiden ja "lähtöjen" eli kolmen päivän sisällä tapahtuneitten erillisten lakkojen lukumäärässä on noin kolmanneksen ero. Jos siis kaikki lähdöt tilastoitaisiin yksittäisiksi lakoiksi, kasvaisi metalliteollisuuden lakkojen määrä kolmanneksella. Metallin lakkojen muita aloja suuremman työpaikkakohtaisen keskittyneisyyden tähden koko maata koskevat tilastoluvut nousisivat kymmeneksellä, jos kaikki "lähdöt" tilastoitaisiin erillisinä lakkoina. Lakkopäiviin tällä ei luonnollisestikaan ole vaikutusta. (Kohtanen ja Kauppinen 1988, 7-9).

Nämä määritelmään ja minimirajoihin liittyvät seikat eivät sittenkään aiheuta yhtä vakavaa vertailtavuuden ongelmaa kuin tilastojen keruutapa. Suomessa kattavuus arvioidaan lähes sataprosenttiseksi johtuen työnantajatilastoinnista (Työmarkkinat 1989). Muissa maissa alhaisemman työnantajien järjestäytymisen tähden ei ole yhtä kattavia työtaistelutilastoja tai sitten ei ole osapuolten kesken sovittu työnantajatilastoinnista. Lehtitietojen perusteella tilastoviranomaiset onnistuivat tilastoimaan arviolta kolmanneksen kaikista työtaisteluista ja hyvin vaihtelevan määrän lakkopäivistä ennen vuoden 1971 tilastointiuudistusta (Kauppinen 1973, 12-22), jolla siirryttiin automaattiseen ilmoitusvelvollisuuteen työnantajaliitolle, keskusjärjestölle ja sieltä edelleen Tilastokeskukseen.

Maamme Tilastokeskus, antaessaan tietoja kansainvälisiin tilastoihin, tuottaa tilastot ky-

seisen tilaston käyttämien tilastointiperiaatteiden mukaan. Vertailut osoittavat, ettei työtaistelutunneissa synny juurikaan eroja esimerkiksi ILO:n käyttämien tilastointiperusteiden mukaan tuotettuihin tilastoihin, koska ylityöstä tai jarrutuksista ei työtuntimenetyksiä oteta huomioon. Työtaisteluiden lukumäärät ovat omissa tilastoissamme hieman korkeampia kuin kansainvälisissä erilaisin rajoin laadituissa tilastoissa. Esimerkiksi vuonna 1985 ILO:n määritelmän mukaisia, ns. työnseisauksia oli maassamme kaikkiaan 822. Luku on 26 pienempi kuin kansallisen tilaston työtaistelujen lukumäärä. Vuonna 1986 luku oli 13 ja vuonna 1987 11 pienempi kuin kyseisten vuosien lakkolukuvut. Erot ovat siis erittäin pieniä.

Erojen pienuudesta huolimatta seuraavissa laskelmissa vuoden 1970 jälkeisissä vertailuissa otetaan työtaisteluista vain kolmanneksen mukaan tarkasteluun, koska luku on vertailukelpoinen 1950- ja 1960-luvun lakkotilastojen kanssa (Kauppinen 1973) ja koska luku lienee lähellä muiden maiden tilastointitarkkuutta. Lakkopäivien osalta tarkastelu tapahtuu totaalityyppinä.

Työtaistelut eri maissa

Työtaistelutilastojen ongelmien ohella vertailussa on myös otettava huomioon maan työvoiman määrä, sillä esimerkiksi Italiassa työvoiman määrä on kymmenkertainen omaan maahan verrattuna. Jos maat olisivat lakkoherkkyydeltään samalla tasolla pitäisi Italiassa olla kymmenkertainen määrä työtaisteluista omaan maahan verrattuna. Onko näin? Tämän selvittämiseksi suhteutettiin työtaisteluiden määrä ja työtaistelupäivät kunkin maan työvoiman määrään. Vuoden 1971 tilastouudistuksen tähden otettiin vuodesta 1971 lähtien lukumäärätarkasteluun mukaan Suomesta vain kolmanneksen vuosittaisista työtaisteluista, kuten edellä todettiin. Tilastouudistus olisi voitu tehdä myös toisin päin eli lisätä ennen vuotta 1971 koskeviin tilastoihin kaksi kolmannesta. Näin olisi päästy lähelle todellisia työtaistelulukuja. Kun kuitenkin maamme työtaistelutilastoissa kattavuus on parempi kuin muissa maissa, käytettiin ensin mainittua kol-

manneksen huomioonottavaa vaihtoehtoa. Tarkastelu toteutettiin viisivuotisperiodina, koska se tasaa vuosittaisia heilahteluja ja antaa mahdollisuuden tarkastella kehityksen kokonais-valtaisempia trendejä. Luvut on poimittu ILO:n virallisista tilastoista (ILO 1958–88).

Työtaisteluiden lukumäärän vaihtelu

Työtaisteluiden määrä suhteutettuna palkansaajien määrään (kuvio 2.) osoittaa, että maamme oli 1950-luvun lopulta aina 1960-luvun lopulle suhteellisen vähäisten lakkojen maa, mutta 1970-luvulla maamme nousi tarkastelluista maista lakkoalttiimmaksi siitäkin huolimatta, että kyseiseltä ajalta vain kolmannes tilastoiduista työtaisteluista on otettu mukaan tarkasteluun. Italiaan nähden maamme on ollut 1970-luvun puolivälistä lähtien kaksi kertaa lakkoalttiimpi samoin kuin Tanskaan ja Englantiin nähden neljä kertaa lakkoalttiimpi. Yhdysvalloissa toteutettiin 1981 tilastoinnissa OECD:n suositusten kaltaiset rajat, jonka jälkeen lakko-

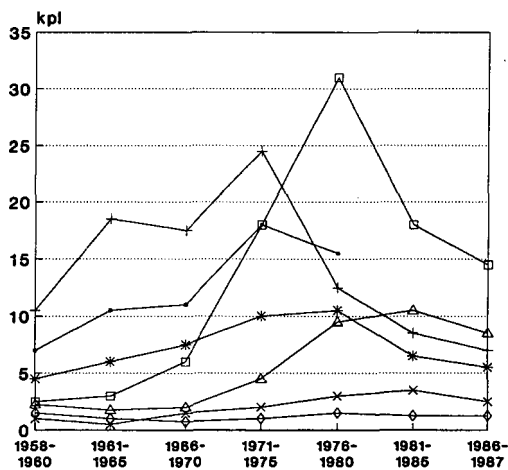
luvut ovat pudonneet lähelle nolaa sataatuhatta työntekijää kohti laskettuna. Ruotsiin ja Japaniin nähden lakkoalttiutemme on ollut kymmenkertainen. Norjaan verrattuna lakkoalttiutemme on parikymmenkertainen. Lakkoherkkyyseroja esimerkiksi Ruotsiin ja Norjaan nähden ei voi panna yksin tilastointijärjestelmän tilin, vaan kysymys on jostakin hyvin syvällisestä toimintatapojen erosta työelämässä siitä huolimatta, että pohjoismaiset järjestelmät ovat hyvin lähellä toisiinsa. Aihetta pohditaan jutun lopussa.

Lakkopäivien vaihtelu

Eniten työtaistelupäiviä on kertynyt Italiasa. Seuraavana on Kanada ja kolmantena Suomi, jossa koko maan työvoima huomioon otettuna 1970-luvulla keskimäärin yhtä työntekijää kohti kertyi neljä lakkotuntia ja 1980-luvulla kaksi lakkotuntia. Englanti on lähes Suomen tasolla. Ranska ja Japani ovat tässä suhteessa matalan profiilin maita (kuvio 3.).

Kuvio 2:

Lakot / 100 000 palkansaajaa

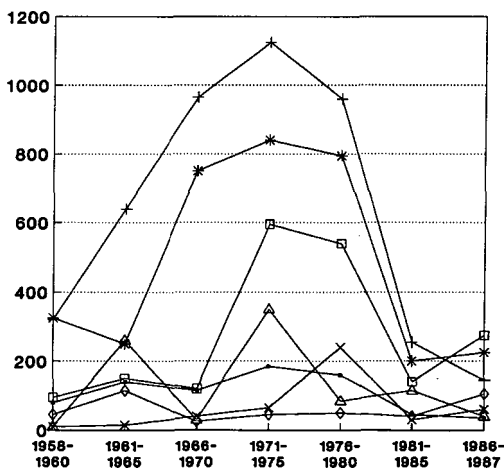
— Ranska + Italia * Kanada □ Suomi

× Ruotsi ◊ Norja △ Tanska

Tilastokäytännön muutoksen vuoksi Suomesta vuoden 1971 jälkeen otettu huomioon 1/3 tilastoiduista lakkoista (ks. teksti)

Kuvio 3:

Lakkopäivät / 1000 palkansaajaa

— Ranska + Italia * Kanada □ Suomi

× Ruotsi ◊ Norja △ Tanska

1970-luvulla Norjassa työtaistelupäiviä ker-
tyi vain kymmenesosa Suomen luvuista,
Ruotsissa kuudesosa ja Tanskassa neljäsosa.
1980-luvulla tilanne on säilynyt suurin piir-
tein samana jos kohta Norjan luvut ovat no-
peimmassa nousussa.

Sekä työtaisteluiden lukumääriä että työtais-
telupäiviä kuvaaviin tietoihin sisältyy siis lu-
kuisti vertailtavuuden ongelmia, mutta ne
vähenevät jos tarkastellaan käyrien ajallista
vaihtelua olettaen, että tilastointiperiaatteet
ovat pysyneet samoina. Käyrien ajallinen
vaihtelu kertoo, että työtaistelut esiintyvät
aaltomaisesti: 1950- ja 1960-luvuilla lakko-
luvut ja päivät olivat kaikissa maissa suh-
teellisen alhaisella tasolla, mutta 1960-luvun
lopulla työtaisteluiden lukumäärä ja työtais-
telupäivien määrä kasvoi nopeasti. Työtais-
teluaallon huippu saavutettiin yleensä 1970-
luvun alkupuolella ja lasku alkoi öljykriisin
myötä 1970-luvun loppupuolella. Työtaiste-
luiden määrät ovat laskussa edelleen 1980-
luvulla, mutta työtaistelupäivät ovat käänty-
neet nousuun jo 1980-luvun jälkimmäisellä
puoliskolla.

Suomi noudattaa yleistä kehityksen suuntaa:
työtaisteluherkkyys ja työtaistelupäivät li-
sääntyvät samaan aikaan kuin muissakin
maissa ja käänne laskuunkin noudattaa
yleistä suuntaa. Ajallinen ero on kuitenkin
siinä, että työtaisteluiden määrää kuvaava
käyrä kääntyy laskuun vasta viisi vuotta
myöhemmin kuin yleensä muualla. Työtais-
telupäiviä kuvaava käyrä kääntyy laskuun
samanaikaisesti kuin muissakin maissa.

Maittaisten erojen selitys

Esitetyt käyrät työtaisteluiden määristä ja
työtaistelupäivistä suhteutettuna työntekijöi-
den määrään nostavat keskeisesti esille kaksi
kysymystä: Miten selitetään maittaiset erot
ja miksi työtaistelut etenevät aaltoina?

Työtaisteluiden ajallisen vaihtelun selitys

Työtaisteluiden pitkittäiskuvan tarkastelussa
Savola (1968) toteaa maassamme siirtymän
eliminoinnin ja riiston ristiriitatasoilta tasa-
painottumisen ristiriitatasolle jo 1950-luvul-
la. Tämä oli optimistinen näkemys, sillä
maassamme 1970-luvulla työtaisteltiin
enemmän kuin koskaan ennen lakkojen lu-
kumäärällä mitaten. Toivonen (1973) selit-
tää lakkojen eri ulottuvuuksien vaihtelua yh-
teiskunnan muutosta kuvaavilla rakenteelli-
silla tekijöillä ja poliittisilla tekijöillä.
Suuret eivät kuitenkaan luonnu ekonomet-
risiin malleihin. Kussakin lakkoaallossa on
omat selittävät tekijät. Tyrväinen (1989) nä-
kee lakot osana tulopolitiikkaa ja yhteiskun-
nalliseen muutokseen sopeutumista.

Jo mainittujen tutkimusten ohella myös kan-
sainvälisesti ollaan yhtä mieltä siitä, että tar-
kastelussa on syytä kiinnittää huomiota seu-
raaviin seikkoihin: työtehto-sopimusjärjes-
telmän muuttuva rakenne, hintainflaatio ja
työttömyys (Hyman 1977, 180–189, Clegg
1979, 278, Edwards 1983, 212–219). Suo-
malainen tutkimus on näiden ohella painot-
tanut lisäksi politiikan merkitystä.

Taloudellisia tekijöitä ja työtaisteluita ke-
kevissä tutkimuksissa on havaittu, että lakot
ovat tavallisempia noususuhdanteen aikana
kuin laskusuhdanteen aikana. Yhteys on tul-
kittu voimasuhteiden muutoksena. Nou-
susuhdanteen aikaisissa neuvotteluissa voi-
masuhde on kallistunut työntekijöiden suun-
taan hyvän tilauskannan ja työllisyyden
tähtien. Laskusuhdanteessa työntekijöiden
neuvotteluvoima vähenee työttömyyden li-
sääntyessä (Korpi 1969, Toivonen 1973,
Kauppinen 1973, Edwards 1983, Alasoini
1983). Malleilla todetut yhteydet eivät kui-
tenkaan ole osoittautuneet kovin yleispäte-
viksi, sillä yhteen suhdannekiertoon sopiva
malli ei välttämättä sovi toiseen suhdanne-
kiertoon. On siis olemassa lukuisia lakkoalti-
tuteen liittyviä seikkoja, joiden yhteisvaiku-
tukset vaihtelevat suhdanteittain.

Jos haetaan 1960- ja 1970-lukujen yleiseurooppalaisen rajun lakko-aallon syitä ei selitykseksi riitä se, että vallitsi erittäin hyvä taloudellinen tilanne ja että työttömyys oli lähes hävinnyt. Nämä olivat ilmeisesti välttämättömiä edellytyksiä, mutta tarvittiin vielä paljon muuta. Keskitetty ja liittotasoinen työehtosopimusjärjestelmä ei reagoinut riittävän nopeasti työelämän muutoksiin. Sopeutuminen synnytti virallisen neuvottelujärjestelmän rinnalle epävirallisen järjestelmän, työpaikkakohtaiset neuvottelut ja niihin liittyvät lukuisat työpaikkakohtaiset lakot. Liike voimistui lakkojen tuloksellisuuden tähden.

Mainittu lakkoliike oli kuitenkin paljon syvällisempi niin, ettei sitä voi selittää pelkästään taloudellisilla ja työehtosopimusten rakenteisiin liittyvillä tekijöillä. Lakkoliikedinän taustalla oli yli Euroopan pyyhkivä uusvasemmiston aalto ja työelämän raju rakennemuutos. Aallon harjalla olivat maailmansodan jälkeiset suuret ikäluokat, jotka etsivät paikkaansa yhteiskunnassa. Vallitsi sukupolvien välinen kuilu. Nuorten koulutustaso oli korkea ja työelämän pelisäännöt autoritaarisempia kuin koulussa ja yliopistoissa oli opittu. Kyse oli demokratiasta ja tasa-arvosta. Kapitalismi ja sosialismi kävivät kylmään sotaan liittyvää ideologista taistelua.

Suhdannetilanteen dramaattisesti muuttua öljykriisin iskiessä kaikkiin maihin lakkojen kustannukset suhteessa niiden tuottoon laskevat. Todennäköistä on, että työttömyyden raju lisääntyminen on primaarinen syy lakkoalittiuden laskuun kaikissa maissa 1970-luvun lopulla. Suomessa lakkoalittius ei kuitenkaan laskenut välittömästi vuoden 1973 öljykriisin aiheuttaman talouslaman kohdattua maamme. Syynä oli se, että työllisyys pysyi korkealla tasolla aina vuoden 1976 alkupuolelle. Ennusteet ja työnantajien tyhjätilaussalkut kuitenkin kertoivat työttömyyden kohtaavan maamme. Talous- ja työttömyysongelmat siirtyivät työelämästä hallitustasolle. Tilanne politisoitui. Tarvittiin vahvaa koko vasemmiston ja keskustan käsittävää hallitusta.

Laskusuhdanteen merkkien ollessa jo selvästi näkyvissä vuoden 1976 tulopoliittisten neuvottelujen yhteydessä lakkoja puhkesi ennätykselliset 3282 kappaletta. Työntekijöiden palkankorotusodotukset olivat korkealla. Uskottiin laman tilapäisyyteen. Työnantajien tarjoukset palkankorotuksiksi jäivät kuitenkin alhaisiksi. Odotukset ja tarjoukset kohtasivat moneen kertaan siirrettyjen neuvotteluaikataulujen takarajojen siirron jälkeen vasta tammikuussa 1976 mutta edelleenkin taloudellinen tilanne huomioon ottaen liian korkealla tasolla.

Vasta vuonna 1978 työttömyystilanne koettiin kaikessa karuudessaan ja korkeat työttömyysluvut olivat saavuttaneet ammattiyhdistysliikkeen todellisuuden. "Yhteisen hyvän" nimissä se oli valmis myöhentämään vuonna 1978 vuotta aiemmin solmimiaan palkankorotuksia edellyttäen, että hallitus ryhtyy talouselämän elvytystoimenpiteisiin. Näin tapahtuikin ja taloudellisen nousun liikkeellelähdettyä ammattiyhdistysliike vaati syksyllä 1978 varhentamaan osan myöhennyksistä palkankorotuksista. Lakkoliike hidastui alle keskimääräisen tason, mutta kääntyi välittömästi nousuun taloudellisen tilanteen parannuttua.

Osansa oli myös vasemmiston sisäisillä, sosialidemokraattien ja kommunistien välisillä mutta 1970-luvulla erityisesti kommunistien sisäisillä erilaisilla poliittisilla jaoilla. 1960-luvun lakkoliikkeelle antoi erityisleimansa sosialidemokraattien kahtiajakautuneisuus.

Työpaikkakohtainen lakkoliike jatkui 1980-luvulla lähes yhtä voimakkaana ja sisällöltään hyvin puoluepoliittisena kuten edellisiläkin vuosikymmenillä. 1960-luvulla sosialidemokraatit olivat kahtiajakautuneet ja seuraavien kahden vuosikymmenen ajan käytiin kommunistien sisäistä valtataistelua. Lakkoliikkeen hiipuminen 1980-luvun lopulla liittyi poliittisten vastakohtaisuuksien lientymiseen, konsensukseen sekä myös laittomien työtaisteluiden hyvityssakkojen kymmenkertastamiseen vuoden 1985 alusta.

Pohjoismaisten työtaisteluerojen selitys

Pohjoismaiden välillä tilastojen luotettavuudessa ei ole kovin suuria eroja (Kohtanen 1988), mikä antaa mahdollisuuden lopuksi lyhyesti pohtia selityksiä sille, miksi Suomessa on vähintäänkin kymmenkertainen määrä työtaisteluita naapurimaihin verrattuna.

Keskeiset syyt löytyvät maittemme erilaisesta taloudellisesta ja poliittisesta historiasta, työehtosopimusten rakenteesta sekä työelämän johtamis- ja organisaatiojärjestelmästä.

Ruotsissa ja Norjassa oli runsaasti työtaisteluita vuosisadan alussa eli teollistumisen ja yhteiskunnallisten voimasuhteiden uudelleen muotoutumisen vaiheessa. Lakkoluvut laskivat 1930-luvulla osana työmarkkinasuhteiden ja poliittisten voimasuhteiden vakiintumista (Kauppinen ja Alasoini 1984, 28). Tästä havainnosta lähtien osa Suomen korkeista lakkoluvuista johtuu maamme myöhemmästä mutta rajummasta yhteiskunnallisesta tuotantorakenteen muutoksesta ja niiden heijastumisesta yhteiskunnallisiin voimasuhteisiin.

Poliittisesti merkittävin ero Pohjoismaiden välillä on ollut maamme oikeiston ja vasemiston jyrkkä vastakohtaisuus ja työväenliikkeen sisäinen hajaannus sosialidemokraatteihin ja kommunisteihin sekä lisäksi näiden ryhmien sisäiset hajaannukset, 1960-luvulla sosialidemokraattien ja 1970- ja 1980-luvuilla kommunistien hajaannukset. Yhteiskunnallisen voimatasapainon etsintä on muodostanut työtaisteluiden keskeisen taustatekijän.

Kolmas työtaistelukäyttäytymisen suomalaisten lakkoalttiutta selittävä seikka löytyy työelämän johtamis- ja organisaatiotavasta. Työtaistelututkimukset metalli-, rakennus- ja paperiteollisuudesta ovat kertoneet, että vaikein työelämän ongelma on muutostilanteen hallinta (Kauppinen ja Alasoini 1985b, Kohtanen ja Kauppinen 1989, Kauppinen ja Pekkola 1986, Kauppinen 1989). Muutostilanteen hallinta on muodostunut ongelmaksi. Muutosvauhdin nopeus on pakottanut laajoi-

hin työvoiman rationalisointitoimenpiteisiin ja organisaation muutoksiin. Nämä on usein toteutettu rajuihin otteihin juurikaan työntekijöiden mieltä kysymättä. Johtamistavat opittiin sodissa rintamalla ja vasta 1970-luvun lopussa saatiin aikaan työelämän demokratisointiprosessi, johonka liittyviä hallintoedustuslajeja on hyväksytty vielä vuonna 1990. Muissa Pohjoismaissa ja Keski-Euroopassa vastaava demokratisointiprosessi toteutettiin lähes parikymmentä vuotta aiemmin 1970-luvun alussa suuren lakkoaalton aikana.

"Yhteinen hyvä" Pohjoismaissa on etsitty järjestöjen ja valtiovallan kesken maltillisilla palkankorotuksilla ja valtion takaamalla sosiaalipaketeilla. Suomessa tulopoliittiset ratkaisut ovat olleet keskitetympiä ja totaalisempia kuin sen pohjoismaisissa naapureissa. Ala- ja työpaikkakohtaisilla työtaisteluilta on pyritty sopeuttamaan ratkaisut vastaamaan työntekijöiden ja toimihenkilöiden tarpeita. 1980-luvulla julkisen ja yksityisen sektorin liukumattomilla toimihenkilöaloilla jälkeenjääneisyyksiä on otettu kiinni liittokohtaisin työtaisteluin eikä tulevaisuus näytä tässä suhteessa yhtään rauhallisemmalta.

Työtaisteluiden tulevaisuus

Oletettavasti 1990-luku on tulopoliittisen järjestelmän hajauttamisen aikaa ja sopeutumista uusiin neuvotteluasetelmiin, missä sopeutusprosessissa järjestötyötaistelut eivät tule olemaan harvinaisia. Savolan jo 1950-luvulle sijoittama siirtyminen tasapainottumisen ristiriitatasolle antaa odottaa toteutumistaan. Kehitys ei käy lineaarisesti. Uusia tasapainottomuuksia ja jännitteitä syntyy. Tällä hetkellä ne näyttävät voimakkaimmin maamme ulkopuolella Euroopan yhdenytymisenä, Itä-Euroopan vapautumisena, Neuvostoliiton markkinatalouteen siirtymisen vaikeuksina, voimistuvina kansainvälisyksinä, luonnon ja ympäristön saastumisena. Nämä ilmiöt heijastuvat nopeasti yli rajojen maahamme kansainvälisen tietoliikenneverkon kautta ja kasvavat uusiksi poliittisiksi liikkeiksi, joille lakkoja laajematkaan kollektiiviset painostuskeinot eivät tule olemaan vieraita.

Lähdeluettelo

Alasoini Tuomo, 1983: Lakot ja yhteiskunnan muutos, Työelämän suhteiden neuvottelukunta, 4/1983

Edwards P.K., 1983: The Pattern of Collective Industrial Action, teoksessa Industrial Relations in Britain, toim. Bain George Sayers, Basil Blackwell.

Clegg Hugh 1979: The Changing System of Industrial Relations in Great Britain, Oxford, Blackwell.

Dahrendorf Ralf, 1959: Luokat ja luokkaristiriidat teollisessa yhteiskunnassa. WSOY, Porvoo

Edwards P.K. ja Hugh S., 1982: The Social Organization of Industrial Conflict: Conflict and Resistance in the Workplace, Oxford, Blackwell.

Hyman Richard, 1977: Strikes, toinen painos, London. Fontana-Collins.

ILO, Statistical Yearbook 1958-88, Geneva

Kauppinen Timo, 1973: Suhdanteet ja metalliteollisuuden lakot 1960-luvulla, Sosiologisia tutkimuksia, Kauppakorkeakoulu.

Kauppinen Timo ja Alasoini Tuomo 1985 a): Työtaistelut telakoilla, Yhteenveto Wärtsilän ja Rauma-Repolan telakkakohtaisten työtaistelututkimusten tuloksista, Työelämän suhteiden neuvottelukunta, 1/1985

Kauppinen Timo ja Alasoini Tuomo 1985 b): Telakoilla puhuttua. Laivanrakentajat kertovat työstään ja työriidoistaan, Työelämän suhteiden neuvottelukunta, 2/1985

Kauppinen Timo ja Alasoini Tuomo 1985 c): Työelämän suhteet, aikasarjoja 1907-84, Työelämän suhteiden neuvottelukunta, 3/1985

Kauppinen Timo ja Pekkola Juhani 1986: Rakennusalan työtaistelut, neuvottelujärjestelmä ja yhteistoiminta, Työelämän suhteiden neuvottelukunta, 1/1986.

Kohtanen Jukka 1988: Työtaistelutilastot kansainvälisessä vertailussa, Työpoliittinen katsaus, Työelämän suhteiden neuvottelukunta.

Kohtanen Jukka ja Kauppinen Timo 1988: Työtaistelut Suomessa vuosina 1971-84, Työelämän suhteiden neuvottelukunta 3/1988

Kohtanen Jukka ja Kauppinen Timo 1988: Työtaistelut ja neuvottelusuhde paperiteollisuudessa vuosina 1971-84, Työelämän suhteiden neuvottelukunta, 2/1989

Korpi Walter, 1969: Vilda strejker inom metall- och verkstadsindustrien. En rapport till Svenska Metallindustriarbetareförbundet

Salmi Heikki ja Niskavaara Jorma, 1983: Statistics on Labour Disputes in Finland, ECE/ILO meeting on manpower statistics in May 1983, moniste

Savola Matti 1969: Lakko työelämän ristiriitana, WSOY, Porvoo.

Shalev Michael, 1978: Lies, Damned Lies and Strike Statistics: The Measurement of Trends in Industrial Conflict, teoksessa The Resurgence of Class Conflict in Western Europe since 1968, Vol. 1. toimittaneet Crouch C. ja Pizzorno A., London, Macmillan, 1-19

Toivonen Timo, 1973: Lakot ja yhteiskunnan muutos

Turner H.A., Carfield C. ja Geoffrey R., 1967: Labour Relations in the Motor Industry, A Study of Industrial Unrest and an International Comparison. London, Allen & Unwin

Työmarkkinat 1989:14, Työtaistelut 1988, Tilastokeskus

Työtaistelujen merkitys kautta aikojen

Aarne Saarinen

Kapitalistisen talousjärjestelmän syntymisen ja kehittymisen yksi tärkeä edellytys oli luopuminen pitkäaikaisista, kuten vuoden kestävästä sitovista työsuhteista ja työvoiman lainsäädännöllisestä esteestä riippumattoman liikkumisen salliminen. Tämän kautta syntyi työmarkkinat, joka on sattuva nimitys. Parempi olisi ehkä työvoimamarkkinat, sillä työvoima muuttui markkinatavaraksi, jota voitiin vapaasti myydä ja ostaa ja jonka markkina-arvoa sääтели kysynnän ja tarjonnan laki. Tämän lisäksi tuohon arvoon vaikutti yksilöllinen työkyky ja -taito, myös kokemus.

Suomessa alkoi 1800-luvun puolivälistä lähtien syntyä palkkatyöväen luokka. Teollisen toiminnan kehittyessä ja laajentuessa tämä luokkakin laajeni lukumääräisesti hyvin nopeasti vuosisadan loppuun tultaessa. Työlainsäädännön ja työehtosopimusten puuttuminen aiheutti sen että palkkatyöväestön asema oli hyvin turvaton, sillä työnantajat sanelivat yksipuolisesti palkka- ym. työehdot, elämänehdot yleensäkin. Palkkatyöväestön keskuudessa syntyi luonnollinen tarve yhteistoimintaan työehtojen parantamiseksi ja lainsuojan aikaansaamiseksi

Ensimmäiset ammatilliset järjestöt perustettiin viime vuosisadan loppupuolella ja niiden myötä vähitellen myös valtakunnalliset ammattiliitot. Ammattiyhdistysaktivistit näyttelivät ratkaisevaa osaa myös poliittisen työväenliikkeen perustamisessa. Vaikutteita saatiin myös maan rajojen ulkopuolelta pääasiassa Ruotsista ja Saksasta.

Tehtailija von Wright yritti vaikuttaa syntymässä olevassa työväenliikkeessä siihen

suuntaan ettei työväen ja työnantajain keskinäisissä suhteissa tapahtuisi kärjistymistä, vaan että asiat voitaisiin ratkaista neuvotellen ja sovinnossa. Lakkoa hän ei menettelytapana pitänyt oikeana. Mutta hänen ajattelutapansa ei päässyt nousevassa työväenliikkeessä vallitsevaksi. Sitä vastoin marxilaisvaikutteinen, ns. luokkakantainen suuntaus pääsi vallitsevaksi sekä poliittisessa että ammatillisessa työväenliikkeessä. Sillä on ollut sekä myönteisiä että ehkä myös joitakin kielteisiäkin vaikutuksia, riippuen siitä mistä näkökulmista asiaa tarkastellaan.

Ilmeistä on että työtaistelutoimenpiteillä, kuten lakoilla, on ollut hyvinkin suuri myönteinen vaikutus suomalaisen yhteiskunnan kehityksessä, ei vain palkkatyöläisten, vaan myös työnantajien ja koko yhteiskunnan kehityksen kannalta. Ne ovat pakottaneet työnantajat muuttamaan ajatuksiaan ja asenteitaan entisiin aikoihin verrattuna. Suuri muutos on tapahtunut sotien päättymisen jälkeen. Se on suorastaan vallankumouksellinen verrattuna maamme ensimmäisiin itseenäisyyden vuosikymmeniin.

Mutta on työntekijäpuolikin jotakin oppinut. Käsitykseni mukaan vuoden 1956 yleislakko ja sen lopputulos oli hyvin merkittävä opetus myös ammattiyhdistysliikkeelle. Sen seurauksena reaalianiot alenivat lakkoa edeltäneeltä tasolta. Se ilmeisesti vaikutti tulopoliittisten ratkaisujen syntymiseen, ratkaisuihin, jossa otettiin huomioon muutkin reaaliansoihin vaikuttavat tekijät kuin nimellispalkat. Osapuoliksi tarvittiin myös määräävät poliittiset tahot. Tulonjakopolitiikan osalta se kaiketi merkitsi askelta kohti "sosialistista" ajattelutapaa.

Työtaistelut ovat muodoltaan ja tarkoitukseltaan olleet erilaisia. Vuonna 1896 Helsingin rakennustyöläiset aloittivat taistelun työpäivän lyhentämiseksi siten, että omavaltaisesti lopettivat työnteon 11 työtunnin jälkeen. Sittenkin käytettiin samaa menetelmää 10 tuntisen työpäivän toteuttamisessa. Vuonna 1917 säädettiin laki 8-tuntisesta työpäivästä. Sotien jälkeen rakennustyöläiset turvautuivat edellämainittuun menettelytapaan saadakseen lauantaipäivän vapaapäiväksi ja 40-tuntisen työviikon toteutetuksi. Mainittu työtaistelumenettely on siis osoittautunut menestykselliseksi.

Lakot ja muut työtaistelutoimenpiteet on nähty ja arvioitu yleensä hyvin suppeasta näkökulmasta, vain tulopoliittisena asiana. Muuta niillä on lisäksi ollut hyvin suuri

merkitys työmenetelmien uudistamiseen ja tekniikan kehittämiseen, siis työn tuottavuuden lisäämisessä. Työpalkkojen nousu, työajan lyhentyminen, työolosuhteiden parantaminen ja sosiaalisten etujen lisääntyminen on pakottanut työnantajat, insinöörit, teknikot ja keksijät etsimään uusia työmenetelmiä, kehittämään uusia ja tehokkaampia koneita ja laitteita ja uusia työn organisaatioita. Niin sanotuissa reaaliosialismin maissa lakot ja muut työtaistelutoimenpiteet eivät ole olleet suosittuja, ei aina sallittujakaan. Tästä suurelta osalta johtuu, että työn tuottavuus on jäänyt pahasti jälkeen kapitalistisiin maihin verrattuna. Onko se hyvä vai huono asia, se on jo toinen kysymys. Sen seikan arvioimisen yhteydessä tulevat esille filosofiset ja monet ihmiskunnan kohtalonkysymykset.

Työtaistelutilasto tänään

Jorma Niskavaara

Työtaisteluja on tilastoitu maassamme aina vuodesta 1890 alkaen. Tuolloin ei voida vielä puhua työtaisteluista, vaan kaikki tilastoidut työriidat olivat lakkoja tai sulkuja. Ensimmäiset lakkotilastot keräsi Suomen Teollisuushallitus ja ne julkaistiin kyseisen viraston eri julkaisuissa. Ensimmäiset säännölliset tilastot (1907–1918) julkaistiin "Työtilastollisessa Aikakauskirjassa." Työtaistelutiedot vuosilta 1918–1966 on julkaistu Sosiaalisessa Aikakauskirjassa ja lisäksi kokoomatietoja vuodesta 1909 lähtien on julkaistu Suomen Tilastollisessa Vuosikirjassa. Teollisuushallituksen jälkeen työtaistelujen tilastointia jatkoi Sosiaali- ja Terveysministeriö aina vuoteen 1967 saakka. Tuosta vuodesta alkaen työtaistelutilasto siirtyi silloiseen Tilastolliseen Päätoimistoon, palkkatilaston alaisuuteen. Palkkatilasto julkaisi työtaistelutilastoa vuosina 1967–1970 ja sen jälkeen ko. tilaston laadinta siirtyi Tilastokeskuksen työvoimatilastotoimistoon. Tuolloin otettiin käyttöön tilastoyksikkö työtaistelu, mikä on käsitteenä laajempi kuin aikaisemmin käytössä ollut työnteisuus.

Tilaston taustaa

Työtaistelutilaston kehittymisen selittävät osaksi eräät institutionaaliset muutokset. Suomessa on vuodesta 1968 alkaen tehty keskusjärjestöjen välisiä keskitettyjä tuloratkaisuja, joissa kolmantena osapuolena on ollut valtio (hallitus). Ammattiliitoilla on mahdollisuus irtisanoutua keskusjärjestöjen sopimuksesta. Tämän lisäksi vuoden 1968 jälkeen työntekijöiden järjestäytyminen lisääntyi räjähdysmäisesti (Lilja, 1983). Näitä kaikki, sekä keskeisten työriitoja koske-

vien lakien (laki työriitojen sovittelusta ja laki työtuomioistuimesta) uudistukset samoihin aikoihin ovat lisänneet tarvetta ja mielenkiintoa työtaistelutilastoihin.

Maassamme on erityinen työriitojen sovittelua ohjaava työriitojen sovittelulaki (1946, 1962) ja siihen liittyvä asetus (1970). Ne yhdessä säättävät, ettei työtaistelutoimenpiteitä saa aloittaa ilman kahta viikkoa aikaisemmin vastapuolelle ja sovittelijalle tehtyjä kirjallisia ennakoilmoituksia. Sovittelulaki säättää taasen, että jokaisessa työriidassa on ennen työtaistelutoimien aloittamista suoritettava sovittelu. Sovittelun toteuttaa joko valtakunnansovittelija tai jokin viidestä piirisovittelijasta. Vuonna 1974 uudistettiin laki työtuomioistuimesta vuodelta 1947. Työtuomioistuin ratkaisee työ-, virka- ja toimiehtosopimuksen pätevydestä, voimassaolosta ja laajuudesta sekä tietyn sopimuskohdan oikeasta tulkinnasta samoin kuin menettelyn lain- ja sopimuksenmukaisuudesta aiheutuneet riitakysymykset.

Käsitteet ja määritelmät

Työtaistelu on tilaston havaintoyksikkö. Työnteisäusten lisäksi tilastoidaan saarrot, kieltäytymiset ylityöstä, jarrutukset yms. työntekijäin tai työnantajain etujensa ajamiseksi käyttämät keinot. Tiedot työtaisteluista kerätään toimipaikoittain ja sama työtaistelu voi käsittää useita toimipaikkoja tai yrityksiä. Työtaistelu on yksi ja sama työtaistelu, jos sen on organisoinut ja / tai sitä johtaa yksi henkilö ja organisaatio ja se on ajallisesti samanaikainen ja työtaistelun syy on sama.

Perusaineisto

Suomessa työmarkkinat ovat vahvasti järjestäytyneet ja on vain muutama suuri keskusjärjestö. Työntekijäjärjestöissä on yli 1,7 miljoonaa jäsentä, eli järjestäytyneitä on yli 70 % työllisistä. Työnantajien keskusliittoja on käytännössä kaksi, joista STK kattaa 67 % järjestäytyneistä työnantajista. Liiketyönantajien Keskusliitto on seuraavaksi suurin työnantajaliitosta ja pienimpänä seuraa Maaseudun Työnantajaliitto. Ilmoitukset työtaistelusta saadaan järjestäytyneiden työnantajien toimipaikoista työnantajapuolen omalla työtaisteluilmoituksella, joko mg-nauhana tai ilmoituslomakkeella. Järjestäytymättömiltä työnantajilta samoinkuin julkiselta sektorilta (valtio, kunnat, kuntainliitot) työtaistelutieto saadaan Tilastokeskuksen omalla lomakkeella. Tieto työtaistelusta saadaan keskimäärin n. 90 % työnantajapuolen lomakkeilla ja noin 10 % Tilastokeskuksen omilla lomakkeilla.

Aineiston käsittely

Työtaistelutilaston perusaineisto tallennetaan ATK:lle (IDEAL) ja samalla suoritetaan aineiston tarkistus. Työtaisteluilmoituksen pitää olla looginen kokonaisuus, mm. bruttopalkkamenetykset ja menetetyt työtunnit suhteutettuna työtaistelun keston tulee olla loogiset. Ns. linkkiedoksi tulee jokaiseen työtaisteluilmoitukseen yritysrekisterin toimipaikkatunnus. ATK-tulostus (TASSU) jakaantuu seuraavasti:

- 1) neljännesvuositaulut (n. 25 taulua)
- 2) vuositaulut (n. 30 taulua)
- 3) vuositaulut OECD:n minimirajoilla
- 4) ILO:n määritelmän mukaiset taulut
- 5) muut tilatut taulut (mm. Helsingin kaupunki)

Työtaistelutilasto laatii edellämmainitusta taulustosta seuraavat julkaisut:

- 4 kpl neljännesvuosijulkaisuja
- 1 vuosijulkaisu
- muut mahdolliset ns. teemajulkaisut

Tietosisältö

Työtaistelutilaston perustiedot ovat:

- työtaistelut
- toimipaikat
- työntekijöitä toimipaikassa
- työtaisteluun suoraan osallistuneet työntekijät
- työtaisteluun välillisesti osallistuneet työntekijät
- menetetyt työtunnit
- bruttopalkkamenetykset

Perustiedot saadaan mm. toimialoittain, lääneittäin, kunnittain, kuukausittain, työtaistelun keston, syyn, muodon jne. mukaan.

Kattavuus

Varsinaista tutkimusta työtaistelutilaston kattavuudesta ei ole tehty. Ennen vuotta 1971 oli tilaston kattavuus varsin heikko, ehkä vain 50–60 % työtaistelujen lukumäärästätuli mukaan tilastoon. Vuoden 1971 jälkeen kattavuus parani huomattavasti ja voidaan olettaa, että työtaistelusta 95–97 % tulee tilastoiduksi ja menetetyissä työtunneissa kyseinen prosenttiluku on vieläkin suurempi.

Työtaisteluja eri kriteereillä

Tilastokeskus tuottaa periaatteessa kolme-
laista työtaistelutilastoa:

- 1) Kansallinen työtaistelutilasto
(ei minimirajoja)
 - 2) ILO:n määritelmän mukaista tilastoa
(vain työnseisaukset)
 - 3) OECD:n suosittamien minimirajojen
mukaista tilastoa, jossa rajoina sovel-
letaan seuraavia vähimmäismääriä:
- työtaistelun keston pitää olla vähintään
yksi päivä
 - osallistuneita työntekijöitä vähintään
kymmenen työntekijää
 - ja menetettyjä työpäiviä vähintään sata
työpäivää, jotta kyseinen työtaistelu
otetaan mukaan tilastoon.

Luokitukset

Työtaistelutilaston toimialaluokituksena käy-
tetään Tilastokeskuksen omaa toimialaluoki-
tusta TOL 1988. Kuntanumeroinnissa käyte-
tään KELA:n kuntakoodistoa.

Työtaistelun kestoluokituksessa käytetään
omaa kansallista kestoluokitusta, mikä on
yhtä kuin työtaistelun kesto työtunteina.
Ns.kansainvälinen kesto = työtaistelun kesto
arkityöpäivinä.

Käyttäjät ja käyttötarkoitukset

Työtaistelutilaston vakituisia käyttäjiä ovat
työmarkkinajärjestöt, kuten STK, SAK, LTK,
STTK, TVK jne. Muita käyttäjiä ovat mm.
valtakunnansovittelijat, Valtion eri virastot,
tutkimuslaitokset, kunnat, kansainväliset jär-
jestöt jne. Työmarkkinajärjestöt käyttävät
työtaistelutilastoa mm.

- omien TES- ja VES-neuvottelumeka-
nismien kehittämiseen
- laajojen sopimuskokonaisuuksien teks-
tien tulkinnallisuuksien poistamiseen
- työtaisteluista aiheutuvien kansantalou-
dellisten menetysten eliminoimiseen

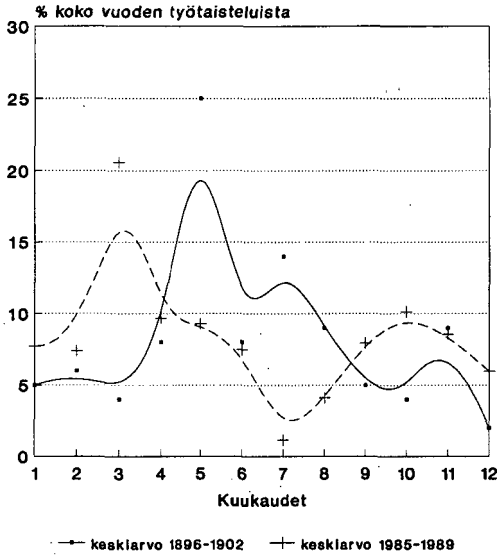
Valtakunnansovittelijat ja eri tutkimuslaitok-
set käyttävät työtaistelutilaston tietoja mm.

- sovittelulainsäädännön puutteiden seu-
rantaan
- työelämän suhteiden tutkimiseen ja
niissä ilmenevien konfliktien estämiseen

Esimerkkinä työmarkkinamekanismien hei-
jastumisesta työtaistelutilastoon voidaan ha-
vaita, (Kaavio 3) kuinka työtaistelut ovat
nykyisin keskittyneet aikaan, jolloin TE- ja
VE-sopimukset on irtisanottu ja vallitsee so-
pimukseton tila. Pääosa nykyisistä työeh-
tosopimuksista päättyy helmikuun lopussa,
joten seuraavat maalisi- ja huhtikuun ovat
viikkainta työtaisteluaikaa. Samoin on hu-
omattavissa pieni työtaistelujen määrän kasvu
loka-marraskuussa ja se johtuu luultavimmin
toimipaikkojen sisäisistä jännitteistä, mm.
luottamusmiesten valinnoista.

Kaavion toinen käyrä kuvaa työtaistelujen
vuotuista jakaumaa vuosisadan vaihteen tie-
noilla. Tuolloin käyrässä oli vain yksi huip-
pu, loppukevät. Huipun selityksenä on ke-
väisin aloitetut uudisrakennukset ja niillä ta-
pahtuneet rakennustyöläisten lakot. Kevät
oli rakennustyöläisten kannalta korkeasuh-
dannetta ja lakkoilemalla oli helpompaa saa-
da korjausta palkkoihin. Talveksi raken-
nusalan työt vähenivät ja myös lakkoilu
laantui kun työttömyyteen ja palkanalennuk-
siin ei ollut lakkoilullakaan saavutettavissa
parannusta. (Katso taulu "Työtaistelut kuu-
kausittain vuosina 1896-1902 ja 1985-
1989.")

Kuvio 4: Työtaistelut kuukausittain vuosina 1896-1902 ja 1985-1989

Kehittämistarpeet

Työtaistelutilaston kehittämistarpeet suuntautuvat lähinnä työtaistelujen syiden, sopimustavan ja tulosten tarkempaan tilastointiin. Käsite työtaistelu on myös osoittautunut hankalaksi tilastoyksiköksi. Työtaistelut ovat luonteeltaan ja kooltaan niin erilaisia, että niiden suora summaaminen ei näytä järkevältä, vaan tulevaisuudessa voidaan joutua luopumaan työtaistelujen yhteenlaskemisesta. Silloin korostuvat työtaisteluihin osallistuneiden työntekijöiden ja menetettyjen työntuntien määrät tilastoa laadittaessa. Vuosijulkaisun yhteydessä olisi myös annettava parempaa informaatiota kyseisenä vuonna käydyistä suurimmista työtaisteluista kustakin erikseen.

Taulut – Tabeller

Taulu 1. Työtaisteluita vuosina 1890 – 1970 ¹⁾

Tabell 1. Arbetskonflikter åren 1890 – 1970

Vuosi År	Työtaisteluita Arbetskonflikter	Osallistuneita työntekijöitä Arbetstagare	Menetettyjä työpäiviä Förlorade arbetsdagar
1890	1	200	..
1891	7	1 234	..
1892	3
1893	2	74	..
1894	1
1895	3
1896	19	1 919	..
1897	14	1 130	..
1898	22	796	..
1899	33	1 116	..
1900	19	1 099	..
1901	16	458	..
1902	24	581	..
1903	65	1 644	..
1904	36	3 171	..
1905	93	3 601	..
1906	174	17 592	..
1907	176	20 700	595 860
1908	128	11 425	435 970
1909	51	3 903	251 960
1910	54	4 361	170 950
1911	51	5 822	290 570
1912	59	11 281	529 340
1913	70	5 557	74 400
1914	37	6 217	376 260
1915	-	-	-
1916	-	-	-
1917	483	139 812	1 494 490
1918	9	364	3 050
1919	39	4 065	160 130
1920	146	21 001	455 588
1921	76	6 251	119 868
1922	53	9 840	252 374
1923	50	7 588	261 473
1924	31	3 051	51 049
1925	38	2 921	113 024
1926	72	10 230	386 355
1927	79	13 368	1 528 182
1928	71	20 867	502 236
1929	26	2 360	74 887

1) Vuoteen 1971 saakka vain työnseisaukset mukana, sen jälkeen tilastointiyksikkönä työtaistelu. T.o.m. 1971 endast arbetsinställelse, därefter är arbetskonflikt den statistiska enheten.

Taulu 1. jatkuu
 Tabell 1. forts.

Yuosi Ar	Työtaisteluita Arbetskonflikter	Osallistuneita työntekijöitä Arbetstagare	Menetettyjä työpäiviä Förlorade arbetsdagar
1930	11	1 642	12 120
1931	1	53	106
1932	3	284	2 301
1933	4	1 248	9 536
1934	46	5 627	89 727
1935	23	2 214	60 843
1936	29	2 582	35 360
1937	37	5 994	183 401
1938	31	4 079	110 456
1939	29	6 016	256 628
1940	4	513	5 397
1941	12	2 148	27 078
----- SOTA ----- KRIG -----			
1945	102	37 129	357 664
1946	42	18 936	115 984
1947	228	113 359	479 496
1948	84	15 057	243 544
1949	48	53 642	1 195 404
1950	78	107 515	4 644 367
1951	67	10 962	323 985
1952	43	9 225	54 440
1953	104	14 927	63 894
1954	36	19 154	115 810
1955	72	42 402	344 195
1956	43	451 280	6 970 506
1957	88	58 716	222 672
1958	50	14 365	45 185
1959	49	19 764	429 639
1960	44	19 285	96 209
1961	51	45 247	41 437
1962	46	6 963	33 052
1963	66	104 646	1 380 274
1964	76	26 929	58 381
1965	29	6 959	16 047
1966	150	66 051	122 902
1967	43	26 591	320 665
1968	68	26 843	282 287
1969	158	83 207	161 083
1970	240	201 557	233 173

I TYÖTAISTELUJA KOSKEVAT TAULUT
I TABELLER ÖVER ARBETSKONFLIKTER

Taulu 2. Työtaistelut ilmoitetun syyn mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosettiosuudet

Tabell 2. Arbetskonflikter efter uppgiven orsak åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluja Arbets- konflikter Yhteensä Inalles	Työtaistelun syy – Orsak till arbetskonflikter											
		Olosuhde- muutos Ändradeför- hållanden		Jälkeen- jääneisyys Efters- läpning		Hinnoittelu + muu palkka- vaatimus Lönesättning + övrga lönekrav		Työvoiman vähennys Reducering av arbets- kraft		Tukitomenp. + muu syy Stödåtgärder + annan orsak		Työsuojelull. erimielisyydet Oenighet i arbetar- skydd	
		Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%
1971	838	21	2,5	291	34,7	76	9,0	14	1,7	436	52,0	syy ei vielä	
1972	849	14	1,6	317	37,3	110	12,9	5	0,6	403	47,6	mukana	
1973	1 009	5	0,5	93	9,2	132	13,1	1	0,1	778	77,1	orsaken	
1974	1 788	20	1,1	232	13,0	639	35,7	4	0,2	893	50,0	ännu inte medtagen	
1975	1 530	20	1,3	205	13,4	562	36,7	12	0,8	731	47,8		
1976	3 282	17	0,5	319	9,8	713	21,7	17	0,5	2 216	67,5		
1977	1 673	7	0,4	50	3,0	234	14,0	10	0,6	1 372	82,0		
1978	1 237	21	1,7	120	9,7	430	34,7	35	2,8	631	51,1		
1979	1 753	23	1,3	196	11,2	721	41,1	18	1,0	759	43,3	36	2,0
1980	2 238	31	1,4	242	10,8	654	29,2	11	0,5	1 233	55,1	67	3,0
1981	1 612	15	0,9	106	6,6	516	32,0	44	2,7	896	55,6	35	2,2
1982	1 240	7	0,6	76	6,2	489	39,5	81	6,5	545	43,9	42	3,4
1983	1 940	21	1,1	118	6,1	490	25,2	89	4,6	1 179	60,7	43	2,2
1984	1 710	9	0,5	109	6,4	434	25,4	63	3,7	1 063	62,0	32	1,8
1985	848	6	0,7	45	5,3	267	31,5	59	7,0	457	53,9	14	1,6
1986	1 225	1	0,1	114	9,3	364	29,7	99	8,1	611	49,9	36	2,9
1987	802	20	2,5	324			40,4 %	116	14,5	224	27,9	118	14,7
1988	1 353	30	2,2	596			44,0	104	7,7	507	37,5	116	8,6
1989	629	18	2,9	422			67,1	22	3,5	108	17,1	59	9,4

Taulu 3. Työtaistelut kansallisen kestoluokittelun mukaan ja luokkien prosentuaaliset osuudet vuosina 1971 – 89

Tabell 3. Arbetskonflikter efter arbetskonfliktens varaktighet åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluja Arbets- konflikter	Työtaistelun kesto – Arbetskonfliktens varaktighet											
		Alle 4 tuntia Under 4 timmar		4-alle 8 tuntia 4-under 8 timmar		1 päivä – alle 7 pv. 1 dag – under 7 d.		7 päivää – alle 14 pv. 7 dagar – under 7 d.		14 päivää – alle 30 pv. 14 dagar – under 30 d.		30 päivää ja yli 30 dagar och över	
		Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%
1971	838	759	90,6	43	5,1	31	3,7	2	0,2	2	0,2	1	0,1
1972	849	258	30,4	144	17,0	163	19,2	110	12,9	171	20,1	3	0,3
1973	1 009	230	22,8	167	16,6	558	55,3	35	3,5	18	1,8	1	0,1
1974	1 788	603	33,7	440	24,6	666	37,2	66	3,7	9	0,5	4	0,2
1975	1 530	497	32,5	379	24,8	581	38,0	41	2,7	32	2,1	-	-
1976	3 282	604	18,4	719	21,9	1 694	51,6	180	5,5	78	2,4	7	0,2
1977	1 673	253	15,1	363	21,7	678	40,5	366	21,8	8	0,5	5	0,3
1978	1 237	395	31,9	392	31,8	430	34,8	19	1,5	1	0,1	-	-
1979	1 753	522	29,8	545	31,1	655	37,4	25	1,4	4	0,2	2	0,1
1980	2 238	585	26,1	759	33,9	804	35,9	16	0,7	65	2,9	9	0,4
1981	1 612	395	24,5	538	33,4	653	40,5	16	1,0	8	0,5	2	0,1
1982	1 240	336	27,1	384	30,9	498	40,2	16	1,3	2	0,2	4	0,3
1983	1 940	468	24,1	562	28,9	868	44,7	23	1,2	17	0,9	2	0,1
1984	1 710	428	25,0	479	28,0	726	42,4	29	1,7	27	1,6	21	1,2
1985	848	277	32,6	225	26,6	335	39,5	9	1,1	2	0,2	-	-
1986	1 225	363	29,6	395	32,2	430	35,0	20	1,6	16	1,3	4	0,3
1987	802	324	40,4	178	22,2	264	32,9	13	1,6	11	1,4	1	0,1
1988	1 353	438	32,4	431	31,9	432	31,9	16	1,2	10	0,7	-	-
1989	629	209	33,2	133	21,2	233	37,0	22	3,5	9	1,4	-	-

Taulu 4. Työtaistelut työnantajaliittoain sekä niiden prosentuaaliset osuudet vuosina 1971 – 89

Tabell 4. Arbetskonflikter efter arbetsgivarförbund åren 1971 - 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluja Arbets- konflikter	Työnantajaliitto – Arbetsgivarförbund							
		STK AFC		LTK AAC		Maaseud. työnant.l. LAF		Muu Annat	
		Työtaist. Arb.konfl.	%	Työtaist. Arb.konfl.	%	Työtaist. Arb.konfl.	%	Työtaist. Arb.konfl.	%
1971	838	831	99,5	2	0,1	1	0,1	4	0,3
1972	849	666	78,5	162	19,1	2	0,1	19	2,2
1973	1 009	997	98,9	5	0,5	-	-	7	0,7
1974	1 788	1 767	98,8	20	1,1	-	-	1	0,1
1975	1 530	1 495	97,7	26	1,7	-	-	9	0,6
1976	3 282	2 915	88,8	358	10,9	2	0,1	7	0,2
1977	1 673	1 653	98,9	17	1,0	-	-	3	0,1
1978	1 237	1 233	99,7	2	0,2	-	-	2	0,2
1979	1 753	1 732	98,8	7	0,4	-	-	14	0,8
1980	2 238	2 219	99,2	7	0,3	1	0,0	11	0,5
1981	1 612	1 592	98,2	15	0,9	-	-	5	0,3
1982	1 240	1 227	99,0	8	0,6	-	-	5	0,4
1983	1 940	1 920	99,0	8	0,4	-	-	12	0,6
1984	1 710	1 658	97,0	26	1,5	-	-	26	1,5
1985	848	839	98,9	7	0,8	-	-	2	0,2
1986	1 225	1 197	97,7	23	1,9	-	-	6	0,5
1987	802	787	98,1	15	1,9	-	-	-	-
1988	1 353	1 337	98,8	10	0,7	-	-	6	0,4
1989	629	616	97,9	9	1,4	-	-	4	0,6

Taulu 5. Työtaistelut työntekijäliitoittain sekä niiden prosentuaalliset osuudet vuosina 1971 – 89

Tabell 5. Arbetskonflikter efter arbetstagarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluja Arbets- konflikter	Työntekijäliitto – Arbetstagarförbund									
		SAK FFC		TVK TOC		STTK FTFC		AKAVA		Muu Annat	
		Työtaist. Arb.konfl.	%	Työtaist. Arb.konfl.	%	Työtaist. Arb.konfl.	%	Työtaist. Arb.konfl.	%	Työtaist. Arb.konfl.	%
1971	838	832	99,6	1	0,1	2	0,1	-	-	3	0,2
1972	849	682	80,4	160	18,9	-	-	3	0,3	4	0,4
1973	1 009	981	97,4	24	2,4	2	0,1	1	0,0	1	0,0
1974	1 788	1 718	96,2	59	3,3	11	0,6	-	-	-	-
1975	1 530	1 352	88,4	135	8,8	40	2,6	-	-	3	0,2
1976	3 282	3 016	91,9	217	6,6	49	1,5	-	-	-	-
1977	1 673	1 268	75,8	3	0,2	401	24,0	-	-	1	0,0
1978	1 237	1 228	99,3	4	0,3	5	0,4	-	-	-	-
1979	1 753	1 730	98,6	5	0,3	16	0,9	1	0,1	1	0,1
1980	2 238	1 870	83,6	333	14,9	34	1,5	1	0,0	-	-
1981	1 612	1 554	96,4	39	2,4	19	1,2	-	-	-	-
1982	1 240	1 211	97,7	20	1,6	9	0,7	-	-	-	-
1983	1 940	1 880	96,9	46	2,3	10	0,5	4	0,2	-	-
1984	1 710	1 621	94,9	53	3,1	12	0,7	24	1,4	-	-
1985	848	828	97,6	11	1,3	9	1,1	-	-	-	-
1986	1 225	1 203	98,2	15	1,2	6	0,5	-	-	1	0,1
1987	802	754	94,0	30	3,7	18	2,2	-	-	-	-
1988	1 353	1 053	77,8	142	10,5	157	11,6	-	-	1	0,1
1989	629	611	97,1	9	1,4	8	1,3	-	-	1	0,2

Taulu 6. Työtaistelut muodon mukaan luokiteltuina ja niiden prosentuaaliset osuudet vuosina 1971–89

Tabell 6. Arbetskonflikter efter arbetskonfliktstyp åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluja Arb. konflikter	Työtaistelun muoto – Arbetskonfliktstyp													
		Lakko Strejk		Myötätunto- lakko Sympati- strejk		Työsulku Lockout		Saarto Blockad		Kielt. ylityöstä Vägrat utföra över- tidsarbete		Jarrutus Maskning		Muu työ- taistelu Annan arbets- konflikt	
		Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%	Työt. Arb. konfl.	%
1971	838	803	96,0	20	2,4	1	0,1	3	0,3	3	0,3	5	0,6	3	0,3
1972	849	781	92,2	37	4,3	1	0,1	1	0,1	14	1,7	12	1,4	3	0,3
1973	1 009	942	93,2	44	4,4	4	0,4	-	-	9	0,9	8	0,8	2	0,2
1974	1 788	1 656	92,6	59	3,3	-	-	2	0,1	32	1,8	34	1,9	5	0,3
1975	1 530	1 351	88,4	118	7,7	-	-	-	-	29	1,9	23	1,5	9	0,6
1976	3 282	3 016	92,0	184	5,6	1	0,0	16	0,5	33	1,0	26	0,8	6	0,2
1977	1 673	1 258	75,2	395	23,6	1	0,0	-	-	13	0,8	5	0,3	1	0,0
1978	1 237	1 171	94,7	35	2,8	1	0,1	-	-	17	1,4	12	0,9	1	0,1
1979	1 753	1 660	94,7	42	2,4	1	0,1	1	0,1	23	1,3	19	1,1	7	0,4
1980	2 238	2 054	91,8	134	6,0	2	0,1	-	-	12	0,5	34	1,5	2	0,1
1981	1 612	1 449	89,9	143	8,9	-	-	-	-	7	0,4	13	0,8	-	-
1982	1 240	1 141	92,1	71	5,7	-	-	-	-	14	1,1	13	1,0	1	0,1
1983	1 940	1 578	81,4	340	17,5	-	-	-	-	14	0,7	8	0,4	-	-
1984	1 710	1 418	83,0	262	15,3	-	-	1	0,1	10	0,6	19	1,1	-	-
1985	848	755	89,0	67	7,9	-	-	-	-	12	1,4	11	1,3	3	0,4
1986	1 225	1 100	89,8	109	8,9	3	0,2	1	0,1	9	0,7	3	0,2	1	0,1
1987	802	744	92,8	47	5,9	-	-	-	-	3	0,4	6	0,7	2	0,2
1988	1 353	1 065	78,7	262	19,4	-	-	-	-	24	1,8	2	0,1	-	-
1989	629	602	95,7	4	0,6	-	-	-	-	8	1,3	13	2,1	2	0,3

Taulu 7. Työtaistelut työtaisteiluissa menetettyjen työpäivien mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 7. Arbetskonflikter efter förlorade arbetsdagar åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluja Arbets- konflikter	Työtaisteiluissa menetetyt työpäivät - Förlorade arbetsdagar									
		Alle 20 päivää Under 20 dagar		20-99 päivää 20-99 dagar		100-999 päivää 100-999 dagar		1000-4999 päivää 1000-4999 dagar		Yli 5000 päivää Över 5000 dagar	
		Yhteensä Inalles	Työ- taist. Arb. konfl.	%	Työ- taist. Arb. konfl.	%	Työ- taist. Arb. konfl.	%	Työtaist. Arb. konfl.	%	Työ- taist. Arb. konfl.
1971	838	274	32,7	181	21,6	172	20,5	140	16,7	71	8,5
1972	849	255	30,0	321	37,8	239	28,1	28	3,3	7	0,8
1973	1 009	324	32,1	354	35,1	282	27,9	33	3,3	16	1,6
1974	1 788	674	37,7	565	31,6	472	26,5	66	3,7	11	0,6
1975	1 530	583	38,1	542	35,5	366	23,9	34	2,2	5	0,3
1976	3 282	1 188	36,2	1 159	35,3	774	23,5	128	3,9	33	1,0
1977	1 673	417	24,9	636	38,0	501	29,9	89	5,3	30	1,8
1978	1 237	528	42,7	438	35,4	253	20,4	17	1,4	1	0,1
1979	1 753	740	42,2	633	36,1	338	19,3	37	2,1	5	0,3
1980	2 238	941	42,0	739	33,0	457	20,4	56	2,5	45	2,0
1981	1 612	558	34,6	566	35,1	414	25,7	55	3,4	21	1,3
1982	1 240	503	40,6	438	35,3	280	22,6	15	1,2	4	0,3
1983	1 940	632	32,6	753	38,7	485	25,0	56	2,9	14	0,7
1984	1 710	583	34,1	561	32,9	431	25,2	92	5,4	43	2,5
1985	848	351	41,4	299	35,2	182	21,5	11	1,3	5	0,6
1986	1 225	492	40,2	432	35,2	256	20,9	27	2,2	18	1,5
1987	802	298	37,2	310	38,7	174	21,7	18	2,2	2	0,2
1988	1 353	507	37,5	514	38,0	307	22,7	23	1,7	2	0,1
1989	629	230	36,6	241	38,2	137	21,8	18	2,9	3	0,5

II TYÖTAISTELUIHIN OSALLISTUNEITA TYÖNTEKIJÖITÄ KOSKEVAT TAULUT
 II TABELLER ÖVER ARBETSTAGARE SOM DELTAGIT I ARBETSKONFLIKTER

Taulu 8. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät työnantajaliittoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 8. Av arbetskonflikter berörda arbetstagare efter arbetsgivarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluihin osall. Av arbets- konfl. berörda Yhteensä Inalles (1 000)	Työnantajaliitto – Arbetsgivarförbund							
		STK AFC		LTK AAC		Maaseud. työnant.j. LAF		Muu Annat	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%
1971	403	401 110	99,5	2 000	0,5	70	0,0	120	0,0
1972	240	230 080	95,9	1 680	0,7	490	0,2	7 780	3,2
1973	678	549 170	81,0	62 350	9,2	-	-	66 670	9,8
1974	371	369 420	99,7	1 170	0,3	-	-	80	0,0
1975	215	210 980	98,0	3 360	1,6	-	-	800	0,4
1976	513	455 660	88,8	47 120	9,2	3 210	0,6	7 230	1,4
1977	744	628 980	84,6	100 830	13,6	-	-	14 000	1,8
1978	165	164 210	99,8	340	0,2	-	-	30	0,0
1979	229	227 740	99,5	540	0,2	-	-	680	0,3
1980	413	397 020	96,1	1 810	0,4	450	0,1	13 860	3,4
1981	493	486 570	98,7	6 230	1,3	-	-	170	0,0
1982	168	162 290	96,9	640	0,4	-	-	4 580	2,7
1983	422	394 600	93,5	3 800	0,9	-	-	23 440	5,6
1984	562	493 550	87,7	48 030	8,5	-	-	20 900	3,8
1985	171	167 550	97,7	3 750	2,2	-	-	50	0,0
1986	603	512 800	85,1	6 790	1,1	-	-	83 140	13,8
1987	99	95 630	96,3	3 660	3,4	-	-	-	-
1988	244	235 099	96,3	3 330	1,4	-	-	5 640	2,3
1989	158	133 300	84,1	5 000	3,2	-	-	20 180	12,7

Taulu 9. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät työntekijäliitoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosentiosuudet

Tabell 9. Av arbetskonflikten berörda arbetstagare efter arbetstagarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taisteluihin- osall. Av arbets- konfl. berörda Yhteensä Inalles (1 000)	Työntekijäliitto – Arbetstagarförbund									
		SAK FFC		TVK TOC		STTK FTFC		AKAVA		Muu Annat	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%
1971	403	401 140	99,5	1 940	0,5	110	0,0	-	-	100	0,0
1972	240	236 810	98,6	1 180	0,5	-	-	670	0,3	1 370	0,6
1973	678	646 070	95,3	21 880	3,2	10 200	1,5	30	0,0	20	0,0
1974	371	364 090	98,2	4 530	1,2	2 050	0,6	-	-	-	-
1975	215	200 360	93,2	11 720	5,4	2 830	1,3	-	-	230	0,1
1976	513	483 330	94,2	26 240	5,1	3 660	0,7	-	-	-	-
1977	744	693 080	93,2	1 260	0,2	49 260	6,6	-	-	200	0,0
1978	165	164 230	99,8	100	0,1	250	0,1	-	-	-	-
1979	229	227 740	99,4	370	0,2	840	0,4	10	0,0	10	0,0
1980	413	357 090	86,4	49 030	11,9	6 970	1,7	50	0,0	-	-
1981	493	479 010	97,1	9 120	1,9	4 830	1,0	-	-	-	-
1982	168	164 990	98,5	1 490	0,9	1 030	0,6	-	-	-	-
1983	422	387 210	91,8	26 730	6,4	2 290	0,5	5 610	1,3	-	-
1984	562	472 630	84,0	68 260	12,1	2 040	0,4	19 550	3,5	-	-
1985	171	167 580	97,8	2 980	1,7	790	0,5	-	-	-	-
1986	603	519 110	86,1	83 140	13,8	250	0,1	-	-	230	0,0
1987	99	95 410	96,1	2 640	2,7	1 240	1,2	-	-	-	-
1988	244	224 610	92,0	10 080	4,1	8 260	3,4	-	-	1 130	0,5
1989	158	153 890	97,1	3 720	2,3	850	0,5	-	-	20	0,0

Taulu 10. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät palkansaajaryhmittäin vuosina 1974 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 10. Av arbetskonflikten berörda arbetstagare efter löntagargruppen åren 1974 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työtaisteluihin- osallistuneita Av arbetskonfl. berörda Yhteensä Inalles (1 000)	Palkansaajaryhmät – Löntagargrupper			
		Toimihenkilöt Funktionärer		Työntekijät Arbetare	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%
1974	371	6 680	1,8	363 990	98,2
1975	215	14 810	6,9	200 340	93,1
1976	513	38 460	7,5	474 760	92,5
1977	744	142 810	19,2	600 990	80,8
1978	165	560	0,3	164 020	99,7
1979	229	3 180	1,4	225 780	98,6
1980	413	62 110	15,0	351 030	85,0
1981	493	14 750	3,0	478 210	97,0
1982	168	2 960	1,8	164 540	98,2
1983	422	36 840	8,7	385 000	91,3
1984	562	119 850	21,3	442 630	78,7
1985	171	3 770	2,2	167 580	97,8
1986	603	85 210	14,1	517 520	85,9
1987	99	4 330	4,4	94 960	95,6
1988	244	19 580	8,0	224 490	92,3
1989	158	9 350	5,9	149 130	94,1

Taulu 11. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät työtaistelun muodon mukaan vuosina 1971 - 89 lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 11. Av arbetskonflikten berörda arbetstagare efter arbetskonfliktstyp åren 1971 - 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Työ- taiste- luihin osall. Av arbets- konfl. berörda	Työtaistelun muoto - Arbetskonfliktstyp													
		Lakko Strejk		Myötätunto- lakko Sympati- strejk		Työsulku Lockout		Saarto Blockad		Kielt. ylityöstä Vägrat utföra övertids- arbete		Jarrutus Maskning		Muu työ- taistelu Annan arbets- konflikt	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%
1971	403	384 710	95,5	15 360	3,8	20	0,0	130	0,0	1 620	0,4	500	0,1	960	0,2
1972	240	204 370	85,2	27 010	11,3	80	0,0	40	0,0	5 760	2,4	2 650	1,1	120	0,0
1973	678	560 520	82,6	6 690	1,0	77 290	11,4	-	-	22 810	3,4	10 730	1,6	150	0,0
1974	371	352 700	95,2	8 180	2,2	-	-	70	0,0	7 250	2,0	2 370	0,6	110	0,0
1975	215	186 630	86,7	17 710	8,2	-	-	-	-	7 870	3,7	1 840	0,9	1 090	0,5
1976	513	451 600	88,0	45 850	8,9	30	0,0	4 490	0,9	7 060	1,4	3 690	0,7	500	0,1
1977	744	686 720	92,3	48 890	6,6	3 020	0,4	-	-	4 590	0,6	570	0,1	20	0,0
1978	165	158 560	96,5	2 690	1,6	40	0,0	-	-	2 850	1,7	410	0,2	30	0,0
1979	229	220 660	96,4	4 480	2,0	30	0,0	20	0,0	2 500	1,1	1 160	0,5	110	0,0
1980	413	369 630	89,5	36 600	8,9	1 020	0,2	-	-	3 510	0,8	2 330	0,6	50	0,0
1981	493	446 540	90,6	42 320	8,6	-	-	-	-	3 440	0,7	660	0,1	-	-
1982	168	155 530	92,9	10 290	6,1	-	-	-	-	1 150	0,7	520	0,3	10	0,0
1983	422	286 010	67,8	133 860	31,7	-	-	-	-	1 670	0,4	300	0,1	-	-
1984	562	449 780	80,0	108 920	19,4	-	-	200	0,0	2 820	0,5	760	0,1	-	-
1985	171	110 720	64,6	59 290	34,6	-	-	-	-	930	0,6	380	0,2	30	0,0
1986	603	534 520	88,7	13 630	2,3	40 880	6,8	2 000	0,3	11 530	1,9	100	0,0	70	0,0
1987	99	88 186	88,8	10 730	10,8	-	-	-	-	300	0,3	70	0,1	10	0,0
1988	244	136 000	55,7	36 420	14,9	-	-	-	-	71 580	29,4	80	0,0	-	-
1989	158	156 680	98,9	460	0,3	-	-	-	-	840	0,5	390	0,2	100	0,1

III TYÖTAISTELUISSA MENETETTYJÄ TYÖTUNTEJA KOSKEVAT TAULUT

III TABELLER ÖVER ANTALET ARBETSTIMMAR SOM FÖRLORATS I ARBETSKONFLIKTER

Taulu 12. Työtaistelussa menetetyt työtunnit työtaistelun muodon mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 12. Förlorade arbetstimmar efter arbetskonfliktstyp åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Menetettyjä työtunteja Förlorade arbets- timmar Yhteensä Inalles (1 000 tuntia – timmar)	Työtaistelun muoto – Arbetskonfliktstyp ¹⁾							
		Lakko Strejk		Myötätuntolakko Sympatistrejk		Työsulku Lockout		Saarto Blockad	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%
		1 000 tuntia – timmar							
1971	21 689	21 626	99,7	48	0,2	3	0,0	12	0,1
1972	3 785	3 636	96,1	149	3,9	-	-	-	-
1973	19 975	17 410	87,1	90	0,5	2 475	12,4	-	-
1974	3 478	3 378	97,1	97	2,8	-	-	3	0,1
1975	2 274	2 197	96,7	76	3,3	-	-	-	-
1976	10 604	9 437	89,0	472	4,5	1	0,0	695	6,5
1977	18 998	15 058	79,3	3 553	18,7	387	2,0	-	-
1978	1 059	1 046	98,8	12	1,1	1	0,1	-	-
1979	1 947	1 932	99,2	15	0,8	1	0,0	-	-
1980	12 845	12 622	98,3	199	1,5	24	0,2	-	-
1981	5 273	5 004	94,9	269	5,1	-	-	-	-
1982	1 661	1 611	96,9	51	3,1	-	-	-	-
1983	5 758	4 972	86,3	786	13,7	-	-	-	-
1984	12 215	11 770	96,4	445	3,6	-	-	-	-
1985	1 394	926	66,4	468	33,6	-	-	-	-
1986	22 300	18 965	85,1	72	0,3	3 264	14,6	-	-
1987	1 047	787	75,1	260	24,9	-	-	-	-
1988	1 439	1 166	81,1	272	18,9	-	-	-	-
1989	1 634	1 628	99,7	6	0,3	-	-	-	-

- 1) Luokat kieltäytyminen ylityöstä, jarrutus ja muu työtaistelu ovat jääneet pois, koska niistä ei työtuntimenetyksiä voida ottaa huomioon
 1) Klassema vägrat utföra övertidsarbete, maskning och annan har börträmnats då därvid förlorade arbetstimmar inte kan beaktas.

Taulu 13. Työtaistelussa menetetyt työtunnit työnantajaliittoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 13. Förlorade arbetstimmar efter arbetsgivarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Menetettyjä työtunteja Förlorade arbets- timmar	Työnantajaliitto – Arbetsgivarförbund							
		STK AFC		LTK AAC		Maaseud. työn- ant.l. LAF		Muu Annat	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%
		1 000 tuntia – timmar							
(1 000 tuntia – timmar)									
1971	21 689	21 664	99,9	17	0,1	4	0,0	4	0,0
1972	3 785	3 002	79,3	265	7,0	4	0,1	514	13,6
1973	19 975	12 581	63,0	1 747	8,7	-	-	5 647	28,3
1974	3 478	3 452	99,3	19	0,5	-	-	7	0,2
1975	2 274	1 927	84,7	339	14,9	-	-	8	0,4
1976	10 604	8 006	75,5	1 761	16,6	257	2,4	581	5,5
1977	18 998	14 397	75,8	2 473	13,0	-	-	2 128	11,2
1978	1 059	1 056	99,7	2	0,2	-	-	1	0,1
1979	1 947	1 942	99,7	2	0,1	-	-	3	0,2
1980	12 845	9 587	74,7	37	0,3	108	0,8	3 113	24,4
1981	5 273	4 359	82,7	913	17,3	-	-	1	0,0
1982	1 661	1 082	65,1	15	0,9	-	-	564	34,0
1983	5 758	2 836	49,2	530	9,2	-	-	2 393	41,6
1984	12 215	7 467	61,2	2 594	21,2	-	-	2 154	17,6
1985	1 394	1 129	81,0	264	18,9	-	-	2	0,1
1986	22 300	13 738	61,6	90	0,4	-	-	8 472	38,0
1987	1 047	854	81,5	193	18,5	-	-	-	-
1988	1 439	1 345	93,5	17	1,2	-	-	76	5,3
1989	1 634	922	56,5	628	38,5	-	-	83	5,1

Taulu 14. Työtaistelussa menetetyt työtunnit työntekijäliitoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosentiosuudet

Tabell 14. Förlorade arbetstimmar efter arbetstagarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Menetettyjä työtunteja- Förlorade arbets- timmar Yhteensä Inalles (1 000 tuntia – timmar)	Työntekijäliitto – Arbetstagarförbund									
		SAK FFC		TVK TOC		STTK FTFC		AKAVA		Muu Annat	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%
		1 000 tuntia – timmar									
1971	21 689	21 666	99,9	16	0,1	2	0,0	-		5	0,0
1972	3 785	3 528	93,2	251	6,6	-		2	0,1	4	0,1
1973	19 975	17 156	85,9	1 633	8,2	1 180	5,9	2	0,0	5	0,0
1974	3 478	3 335	95,9	78	2,2	65	1,9	-		-	
1975	2 274	1 749	76,9	407	17,9	117	5,2	-		1	0,0
1976	10 604	10 243	96,6	320	3,0	41	0,4	-		-	
1977	18 998	14 348	75,6	140	0,7	4 504	23,7	-		6	0,0
1978	1 059	1 055	99,5	2	0,2	3	0,3	-		-	
1979	1 947	1 936	99,3	2	0,1	9	0,5	-		1	0,1
1980	12 845	7 830	61,0	4 666	36,3	347	2,7	2	0,0	-	
1981	5 273	4 307	81,6	926	17,6	40	0,8	-		-	
1982	1 661	1 631	98,2	8	0,5	22	1,3	-		-	
1983	5 758	2 797	48,6	2 394	41,6	20	0,3	547	9,5	-	
1984	12 215	9 126	74,6	935	7,7	19	0,2	2 135	17,5	-	
1985	1 394	1 149	82,4	243	17,4	3	0,2	-		-	
1986	22 300	13 929	62,5	8 365	37,5	1	0,0	-		6	0,0
1987	1 047	1 022	97,6	18	1,7	7	0,7	-		-	
1988	1 439	1 200	83,4	64	4,5	66	4,6	-		108	7,5
1989	1 634	1 026	62,8	603	36,9	5	0,3	-		-	

Taulu 15. Työtaistelussa menetetyt työtunnit työehtosopimuksen voimassaolon ja palkansaajaryhmän mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 15. Förlorade arbetstimmar efter förekomsten av kollektivavtal och efter löntagargrupper åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Vuosi År	Menetettyjä työtunteja Förlorade arbets- timmar	Työehtosopimus voimassa Gällande kollektivavtal				Palkansaajaryhmät Löntagargrupper			
		Kyllä Ja		Ei Nej		Toimihenkilöt Funktionärer		Työntekijät Arbetare	
		LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%	LKM Antal	%
		1 000 tuntia – timmar							
1971	21 689	650	3,0	21 039	97,0	ryhmät eivät vielä mukana			
1972	3 785	1 266	33,4	2 519	66,6	grupperna ännu inte med			
1973	19 975	2 232	11,2	17 744	88,8				
1974	3 478	2 458	70,7	1 020	29,3	153	4,4	3 326	95,6
1975	2 274	1 899	83,5	375	16,5	528	32,2	1 746	67,8
1976	10 604	2 828	26,7	7 776	73,3	1 057	10,0	9 547	90,0
1977	18 998	775	4,1	18 223	95,9	6 914	36,4	12 084	63,6
1978	1 059	1 059	100,0	-	-	6	0,6	1 053	99,4
1979	1 947	1 947	100,0	-	-	23	1,2	1 924	98,8
1980	12 845	1 942	15,1	10 903	84,9	5 850	45,5	6 995	54,5
1981	5 273	2 000	37,9	3 273	62,1	970	18,4	4 303	81,6
1982	1 661	1 100	66,2	561	33,8	35	2,1	1 626	97,9
1983	5 758	2 119	36,8	3 639	63,2	3 089	53,6	2 669	46,4
1984	12 215	1 766	14,5	10 449	85,5	5 199	42,6	7 016	57,4
1985	1 394	1 158	83,1	236	16,9	245	17,6	1 149	82,4
1986	22 300	684	3,1	21 617	96,9	8 424	37,8	13 876	62,2
1987	1 047	873	83,4	174	16,6	32	3,0	1 015	97,0
1988	1 439	794	55,2	644	44,8	241	16,7	1 198	83,3
1989	1 634	900	55,1	734	44,9	627	38,4	1 007	61,6

Taulut – Tabeller

Taulu 1. Työtaisteluita vuosina 1890 – 1970
Tabell 1. Arbetskonflikter åren 1890 – 1970

I TYÖTAISTELUJA KOSKEVAT TAULUT I TABELLER ÖVER ARBETSKONFLIKTER

Taulu 2. Työtaistelut ilmoitetun syyn mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 2. Arbetskonflikter efter uppgiven orsak åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Taulu 3. Työtaistelut kansallisen kestoluokittelun mukaan ja luokkien prosentuaaliset osuudet vuosina 1971 – 89

Tabell 3. Arbetskonflikter efter arbetskonfliktens varaktighet åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Taulu 4. Työtaistelut työnantajaliittoittain sekä niiden prosentuaaliset osuudet vuosina 1971 – 89

Tabell 4. Arbetskonflikter efter arbetsgivarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Taulu 5. Työtaistelut työntekijäliittoittain sekä niiden prosentuaaliset osuudet vuosina 1971 – 89

Tabell 5. Arbetskonflikter efter arbetstagarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Taulu 6. Työtaistelut muodon mukaan luokiteltuina ja niiden prosentuaaliset osuudet vuosina 1971 – 89

Tabell 6. Arbetskonflikter efter arbetskonfliktstyp åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Taulu 7. Työtaistelut työtaisteluissa menetettyjen työpäivien mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 7. Arbetskonflikter efter förlorade arbetsdagar åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

II TYÖTAISTELUIHIN OSALLISTUNEITA TYÖNTEKIJÖITÄ KOSKEVAT TAULUT II TABELLER ÖVER ARBETSTAGARE SOM DELTAGIT I ARBETSKONFLIKTER

Taulu 8. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät työnantajaliittoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 8. Av arbetskonflikter berörda arbetstagare efter arbetsgivarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Taulu 9. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät työntekijäliittoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet

Tabell 9. Av arbetskonflikten berörda arbetstagare efter arbetstagarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

- Taulu 10. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät palkansaajaryhmittäin vuosina 1974 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet
- Tabell 10. Av arbetskonflikten berörda arbetstagare efter löntagargruppen åren 1974 – 89, antal och procentuella andelar
- Taulu 11. Työtaisteluihin osallistuneet työntekijät työtaistelun muodon mukaan vuosina 1971 – 89 lukumäärät ja prosenttiosuudet+
- Tabell 11. Av arbetskonflikten berörda arbetstagare efter arbetskonfliktstyp åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

III TYÖTAISTELUISSA MENETETTYJÄ TYÖTUNTEJA KOSKEVAT TAULUT

III TABELLER ÖVER ANTALET ARBETSTIMMAR SOM FÖRLORATS I ARBETSKONFLIKTER

- Taulu 12. Työtaisteluissa menetetyt työtunnit työtaistelun muodon mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet
- Tabell 12. Förlorade arbetstimmar efter arbetskonfliktstyp åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar
- Taulu 13. Työtaisteluissa menetetyt työtunnit työnantajaliitoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet
- Tabell 13. Förlorade arbetstimmar efter arbetsgivarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar
- Taulu 14. Työtaisteluissa menetetyt työtunnit työntekijäliitoittain vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet
- Tabell 14. Förlorade arbetstimmar efter arbetstagarförbund åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar
- Taulu 15. Työtaisteluissa menetetyt työtunnit työehtosopimuksen voimassaolon ja palkansaajaryhmän mukaan vuosina 1971 – 89, lukumäärät ja prosenttiosuudet
- Tabell 15. Förlorade arbetstimmar efter förekomsten av kollektivavtal och efter löntagargrupper åren 1971 – 89, antal och procentuella andelar

Sadan vuoden työtaistelut

Työtaistelutietoja vuosilta 1890—1989
Arbetskonflikter 1890—1989

Työtaistelutilasto on yksi vanhimmista yhteiskuntatilaston lohkoista. Ensimmäinen tilastointivuosi on 1890. Säännöllisesti työtaistelutietoja on kerätty vuodesta 1907 lähtien.

Julkaisun viidessä artikkelissa tilaston tekijät ja käyttäjät valottavat työtaistelutilaston syntyvaiheita, sen nykyisiä menetelmiä ja käyttötarkoituksia sekä vertailevat Suomen työtaisteluita muiden kehittyneiden maiden työtaisteluihin.

Taulukko-osaan on koottu tietoja työtaisteluista vuosilta 1890—1989.

Julkaisujen myynti:

Tilastokeskus
PL 504
00101 Helsinki
Puh. (90) 173 41

Försäljning:

Statistikcentralen
PB 504
00101 Helsingfors
Tel. (90) 173 41

Hinta—Pris

110 mk

ISSN 0785-0107
= Työmarkkinat
ISBN 951-47-4149-8

